

OUDERSCHAP

EEN ONDERZOEK NAAR DE ERVARINGEN
EN ONDERSTEUNINGSBEHOEFTE VAN OUDERS

AFSTUDEERSCRIPTIE: ONDERZOEKSRAPPORT
LESLEY VORK S1076293 - AUGUSTUS 2018

Een onderzoek naar de ervaringen en ondersteuningsbehoeften van ouders met kinderen in de leeftijd van drie jaar in de regio Leiden.

In opdracht van:

Organisatie:	Lectoraat Ouderschap & Ouderbegeleiding Zernikedreef 11 2333 CK Leiden
Opdrachtgever:	Susan Ketner Onderzoeker & Projectleider 'Leuker voor Later'

Uitgevoerd door:

Naam student:	Lesley Vork
Studentnummer:	S1076293
Email:	S1076293@student.hsleiden.nl
Opleiding:	Toegepaste Psychologie
Module:	Proeve van Bekwaamheid TPH48A

Begeleiders:

Begeleidende docent:	Jesse Roest Onderzoeker & Docent
Examinator:	Fabian Paf Docent
Instelling:	Hogeschool Leiden Zernikedreef 11 2333 CK Leiden

Hierbij verklaar ik, Lesley Vork, dat dit
onderzoeksrapport volledig door mij is geschreven
en dat ik mij niet schuldig maak aan het plegen van plagiaat.

Dit is een vertrouwelijk product
waarbij de NIP-code gedurende het gehele proces is gehanteerd.

VOORWOORD

Voor u ligt het onderzoeksrapport dat geschreven is in het kader van mijn afstudeerscriptie voor de opleiding Toegepaste Psychologie aan de Hogeschool Leiden.

Het vinden van een afstudeeropdracht die bij mij past heeft wat voeten in aarde gehad. In eerste instantie dacht ik een leuke opdracht te hebben aanvaard, echter na overleg met mijn begeleiders bleek dit niet goed in de praktijk uitvoerbaar te zijn.

Een van mijn begeleiders kwam met de suggestie om eens te informeren bij het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding van Hogeschool Leiden. In het kader van het project 'Leuker voor Later' lag er een opdracht om door ouders geschreven brieven over hun peuter te analyseren en daarop een eigen onderzoek uit te voeren. Vrijwel direct had ik affiniteit met dit onderzoek. Niet alleen sprak het onderwerp mij heel erg aan, ook leek het mij leuk om de brieven van ouders te lezen en te ontdekken hoe zij het ouderschap ervaren. Eén van de onderzoekers van het lectoraat, Susan Ketner, heeft als opdrachtgever gefungeerd tijdens mijn onderzoek. Ik wil haar dan ook bedanken omdat zij altijd open stond voor vragen en tijd vrij kon maken om over het onderzoek te sparren en zo haar enthousiasme omtrent het onderzoek heeft overgebracht.

Wel heb ik tijdens het onderzoek moeite gehad met het afbakenen van het theoretisch kader: er was met betrekking tot dit onderwerp zoveel informatie voorhanden dat ik door de bomen het bos niet meer zag. Met behulp van mijn begeleider Jesse Roest, zijn kennis omtrent het onderwerp en zijn gerichte feedback is ook dit uiteindelijk gelukt.

De fieldresearch heb ik, conform verwachting, als zeer leuk en leerzaam ervaren. Het persoonlijke contact met de ouders is een competentie die ik goed beheers. Ook het analyseren en verwerken van de onderzoeksgegevens vond ik erg interessant, hoewel ik het soms lastig vond om dit goed te verwoorden in mijn rapport. Ik wil dan ook graag mijn moeder bedanken voor haar onuitputtelijke steun en geduld. Niet alleen tijdens mijn afstuderen, maar gedurende mijn gehele opleiding.

Het vinden van een balans tussen mijn scriptie, werk en privéleven heb ik niet altijd als gemakkelijk ervaren. Daarbovenop was het de afgelopen periode zo extreem warm dat zelfs de studieruimtes niet meer koel waren.

Desalniettemin ben ik ontzettend trots op het resultaat en ben ik blij dat ik mijn opleiding na vijf jaar mag afronden.

Tenslotte gaat mijn dank uit naar iedereen die mij, niet alleen gedurende mijn onderzoek, maar tijdens mijn gehele opleiding hebben gesteund.

Lesley Vork,
Leiden, augustus 2018

MANAGEMENTSAMENVATTING

Er wordt meer nadruk gelegd op de zelf- en samenredzaamheid van ouders vanwege veranderingen op het gebied van zorg en welzijn (transitie jeugdzorg). Sinds de invoering van de Jeugdwet, op 1 januari 2015, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de voorheen provinciale geïndiceerde jeugdzorg, jeugdhulp, jeugd-GGZ en de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en jeugdreclassering (Rijksoverheid, 2018). Er wordt van ouders verwacht dat zij meer zelf doen en een verbindend netwerk om het gezin heen organiseren. Uit onderzoek is gebleken dat een goed welbevinden van de ouders een positief effect heeft op de ontwikkeling van het kind (Pettersson, Gravesteyn, & Peschier, 2017). Het is daardoor van belang om inzicht te hebben op welke wijze het welzijn van de ouders kan worden vergroot.

Het huidige onderzoek heeft als doelstelling inzicht te verkrijgen in de ervaring en behoefte van ouders met peuters van drie jaar oud in de regio Leiden, om zo het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding advies te kunnen geven over hoe ouders mogelijk beter ondersteund kunnen worden in het ouderschap.

De probleemstelling van het onderzoek luidt dan ook: 'Hoe ervaren ouders het ouderschap en op welke manier kunnen zij beter worden ondersteund in het ouderschap?'

Om de ervaringen en ondersteuningsbehoefte van ouders in kaart te brengen is er gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksopzet. Hierbij is, naast het theoretisch kader, gebruik gemaakt van brieven en interviews om de onderzoeksvraag te kunnen beantwoorden.

De belangrijkste conclusies uit dit onderzoek zijn dat de onderzoeksgroep het ouderschap als prettig ervaart. Zij hebben momenteel geen behoefte aan professionele steun, maar geven wel aan behoefte te hebben aan meer rust en vrije tijd. Daarnaast geven zij aan veel steun en erkenning vanuit hun sociale netwerk te ervaren.

De belangrijkste aanbeveling betreft het uitvoeren van een vervolgonderzoek waarbij in kaart wordt gebracht wat ouders precies verstaan onder het verkrijgen van meer rust en ontspanning en hoe het lectoraat hier aan kan bijdragen.

SUMMARY

Due to changes regarding healthcare, specifically the transition regarding child protection, more emphasis has been placed on the self-reliance of parents. Since the implementation of the Youthlaw on January 1st, 2015, municipalities have become responsible for child protection measures and youth rehabilitation (Rijksoverheid, 2018). Parents are expected to do more themselves, as well as organize a social network around their family. Research shows that parents' wellbeing has a positive effect on the development of their child (Pettersson, et al., 2017). Thus it is of great importance to garner insight regarding ways of increasing parent wellbeing.

The aim of this current research is to attain this insight into the experience and needs of parents with toddlers around the age of three in the region of Leiden, so as to be able to advise the lectorate "Ouderschap en Ouderbegeleiding" on how to better support parents.

This brings us to the main research question of this thesis: How do parents experience parenthood, and in which ways could they be better supported?

A qualitative research setup has been chosen in order to map the experiences and supportgaps of parents. Letters and interviews done with the parents will be used, in conjunction with a theoretical framework, so as to fully answer the research question.

The most important conclusions from this research find that the polled parents generally find parenthood a gratifying experience. Parents do not require professional support, although they do indicate a need for more rest and free time. The parents also note they get a lot of support and recognition from their social networks.

An important avenue for further research could be examine exactly what parents mean when they say they require more rest and relaxation, as well as how the electorate could help in this regard.

INHOUDSOPGAVE

1. INLEIDING	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Opdrachtgever	8
1.3 Opdracht	9
1.4 Doelstelling	9
1.5 Onderzoeksvraag	9
1.6 Leeswijzer	9
2. THEORETISCH KADER	10
2.1 Inleiding	10
2.2 Ouderschap	10
2.3 Identiteit Theorie	15
2.5 Ondersteuningsaanbod	17
3. METHODE	18
3.1 Kwalitatief onderzoek	18
3.2 Deskresearch	18
3.3 Fieldresearch	18
3.4 Analyse	20
4. ONDERZOEKSRESULTATEN	22
4.1 De Brief	22
4.2 Interviews	24
5. CONCLUSIE	27
6. AANBEVELINGEN	30
7. KRITISCHE BLIK	31
7.1 Product	31
7.2 Proces	31
LITERATUURLIJST	32
BIJLAGEN	34
2. Topiclijst	36
3. Vragenlijst	37
4. Conceptueel model 1	38
5. Conceptueel model 2	47

1. INLEIDING

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding en doelstelling van het onderzoek beschreven. Tevens is een leeswijzer opgenomen.

1.1 Aanleiding

In de participatiesamenleving wordt steeds meer van ouders gevraagd. Meer dan vroeger zijn ouders op zichzelf en hun netwerk aangewezen, waardoor het soms lastig is om alle ballen in de lucht te houden (o.a. werk, relatie, (mantel)zorg). Dit kan leiden tot verminderd welzijn. Dit probleem vraagt aandacht, want uit onderzoek is gebleken dat als ouders goed in hun vel zitten dit het opvoeden en de ontwikkeling van kinderen ten goede komt. Positief ouderschap gaat vooraf aan positief opvoeden (Hogeschool Leiden, z.d.). Echter, niet alle ouders zijn even goed in staat om hun eigen kracht of netwerk in te zetten. Het is daarom van belang hen hierbij te ondersteunen.

1.2 Opdrachtgever

De organisatie waar ik mijn afstudeeropdracht ga uitvoeren is het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding van Hogeschool Leiden. Het lectoraat besteedt aandacht aan onderzoek naar de betekenis van ouderschap voor ouders. Op welke manier kunnen professionals en de samenleving ouders ondersteunen in positief ouderschap en wat zijn de waarden en vaardigheden rondom ouderschap? Het lectoraat levert een bijdrage aan de maatschappij door bestaande (wetenschappelijke) kennis over de leefwereld en ondersteuningsbehoefte van ouders toegankelijk te maken en te verspreiden. Dit doet zij bijvoorbeeld via onderwijs, nieuwsbrieven, websites, factsheets en artikelen maar ook via activiteiten in de samenleving zoals lezingen deskundigheidsbevordering, advisering van politieke partijen en hulpverlenende instanties en deelname aan platforms. Het lectoraat richt zich op deskundigheidsbevordering van hogeschooldocenten, toekomstige professionals (studenten), professionals die werkzaam zijn in onder andere de hulpverlening, gemeenten, onderwijs en maatschappelijke organisaties en uiteraard op de ouders zelf (Hogeschool Leiden, z.d.).

Het lectoraat voert onderzoek uit op verschillende gebieden. Deze zijn verdeeld in zes projecten, waaronder het project 'Leuker voor Later'. Om het welzijn van de ouders, en daarmee van het kind, te bevorderen, richt het project 'Leuker voor Later' zich dan ook op het ontwerpen van oudergerichte interventies. De volgende vragen staan binnen het project centraal: welke behoefte aan steun hebben ouders, om hun welzijn te vergroten? Wat onderscheidt ouders die het ouderschap naar tevredenheid vervullen van ouders die het moeilijk aankunnen en/of moeilijk vinden?

De eerste fase van het onderzoek duurt vier jaar en is gestart in januari 2015. Het onderzoek bestaat uit drie onderdelen: een vragenlijst, interviews en ouder-kind-observaties aan huis. Deelnemers in de Leidse regio nemen deel aan alle onderdelen, deelnemers daarbuiten vullen alleen een vragenlijst in. Inmiddels zijn er ruim 500 deelnemers, waarvan ongeveer 185 actieve deelnemers in Leiden (Hogeschool Leiden, z.d.). Ieder jaar vindt er een interview plaats bij de ouders thuis. Ook wanneer het kind drie jaar wordt stond dit op de planning. Helaas is er geen tijd om bij alle ouders thuis langs te gaan voor een interview dus is er een nieuwe onderzoeksmethode ingezet: de brief. In de brief worden ouders over dezelfde tien thema's bevraagd als die in het interview aan bod komen. De thema's gaan over: het kind, verwachtingen en realiteit, het gezin, sociale netwerk en steun, mooie momenten, een doordeweekse dag, moeilijke momenten, ouderschap en de toekomst.

De informatie die aan de hand van de brieven en interviews wordt verkregen, moet helpen inzicht te krijgen in de ervaring en de ondersteuningsbehoefte van de ouders. De ouders krijgen informatie over de brief in de maand waarin hun kind drie jaar oud wordt.

1.3 Opdracht

Zoals hiervoor is aangegeven hebben de ouders die aan het onderzoek 'Leuker voor Later' meedoen dit jaar in plaats van een interview een brief ontvangen. De informatie uit deze brieven moet worden geïnterpreteerd en verwerkt zodat deze bruikbaar is voor het onderzoek. Voor dit onderzoek worden deze brieven geanalyseerd en wordt een onderzoeksrapport opgesteld. In dit rapport wordt in kaart gebracht waar de ondersteuningsbehoefte van ouders ligt om zo advies te geven hoe zij beter ondersteund kunnen worden in het ouderschap. De resultaten van dit onderzoek kunnen door het lectoraat worden gedeeld met de instanties waarmee zij een samenwerkingsverband heeft (zie 1.2 Opdrachtgever) en hebben op die wijze een maatschappelijke relevantie.

1.4 Doelstelling

Het project 'Leuker voor Later' heeft als doel het bevorderen van het welzijn van ouders en hun kinderen in Nederland door de inzichten die worden verkregen over de ontwikkeling van ouderschap te delen met de samenleving en met name met professionals. Zij die dagelijks, direct of indirect, met ouders werken kunnen hierdoor welzijnsbevorderend interveniëren. Wanneer ouders goed in hun vel zitten, komt dit het ouderschap en de opvoeding, en uiteindelijk ook de ontwikkeling van kinderen ten goede (Hogeschool Leiden, z.d.).

Om het welzijn van ouders en hun kinderen te bevorderen is het van belang dat we weten hoe ouders het ouderschap ervaren en waar hun ondersteuningsbehoefte ligt.

Dit onderzoek heeft als doelstelling inzicht verkrijgen in de ervaring en behoefte van ouders met peuters van drie jaar oud in de regio Leiden om zo het lectoraat advies te kunnen geven over hoe ouders mogelijk beter ondersteund kunnen worden in het ouderschap.

1.5 Onderzoeksvraag

De probleemstelling van dit onderzoek luidt dan ook: 'Hoe ervaren ouders het ouderschap en op welke manier kunnen zij beter worden ondersteund in het ouderschap?'

De probleemstelling wordt beantwoord door gebruik te maken van drie deelvragen die ingaan op de sociale omgeving van de ouders, de verschillende rollen die ouders vervullen naast hun ouderrol en de belangrijkste opvoedkundige competenties. De deelvragen zijn gebaseerd op inzichten uit de literatuur.

1.6 Leeswijzer

In de inleiding wordt de aanleiding, de doelstelling en de onderzoeksvraag van de opdracht beschreven. Vervolgens wordt in hoofdstuk 2 middels het theoretisch kader ingegaan op toepasselijke literatuur en onderzoeken. Deze informatie helpt om het onderzoek in te kaderen en hier vloeien de deelvragen van het onderzoek uit voort. In hoofdstuk 3 wordt beschreven hoe het onderzoek is uitgevoerd. Ook wordt hier ingegaan op de betrouwbaarheid en de validiteit van dit onderzoek. Aan de hand van de deelvragen worden in hoofdstuk 4 de resultaten beschreven, waarna in hoofdstuk 5 de conclusie volgt. Hoofdstuk 6 geeft de aanbevelingen voor de opdrachtgever weer met een suggestie voor mogelijke vervolgonderzoeken. In hoofdstuk 7 wordt met een kritische blik gekeken naar het onderzoek waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het product en het proces. In de literatuurlijst worden alle bronnen die als onderbouwing voor dit onderzoek zijn geraadpleegd weergegeven, waarna wordt geëindigd met alle relevante bijlagen.

2. THEORETISCH KADER

In dit hoofdstuk wordt het theoretisch kader dat ten grondslag ligt aan dit onderzoek beschreven. Hierbij wordt de context van ouderschap en de diverse rollen die ouders vervullen behandeld en worden relevante theorieën en resultaten uit bestaande onderzoeken weergegeven. Vanuit het theoretisch kader zijn er drie deelvragen naar voren gekomen die staan opgenomen in de tekst. Deze vragen bieden ondersteuning om antwoord te kunnen geven op de hoofdvraag van het onderzoek.

2.1 Inleiding

Een ouder is een individu dat één of meerdere nakomelingen heeft. Ouders hebben vaak een rol in de verzorging van het kind. Wanneer ouders deze rol op zich nemen vormen zij een gezin. Een gezin bestaat uit een ouder(paar) met één of meerdere kinderen. Het kan gaan om een alleenstaande ouder, een gehuwd of ongehuwd ouderpaar. Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) omschrijft gezinnen als huishoudens waar volwassenen met kinderen waarmee ze een ouder-kind relatie hebben samenwonen. Pleegkinderen worden daarbij niet meegeteld, adoptie- en stiefkinderen wel. Het gaat om gezinnen die samen in een huis wonen en als zodanig staan ingeschreven in de gemeente (Nederlands Jeugdinstituut, 2016).

Er wordt meer nadruk gelegd op de zelf- en samenredzaamheid van ouders vanwege veranderingen op het gebied van zorg en welzijn (transitie jeugdzorg). Sinds de invoering van de Jeugdwet, op 1 januari 2015, zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de voorheen provinciale geïndiceerde jeugdzorg, jeugdhulp, jeugd-GGZ en de uitvoering van kinderschermingsmaatregelen en jeugdreclassering (Rijksoverheid, 2018). Er wordt van ouders verwacht dat zij meer zelf doen en een verbindend netwerk om het gezin heen organiseren. Dit vraagt naast ruimte, steun en opvoedcompetenties ook het inzetten van levensvaardigheden. Wanneer een ouder competenties zoals het structureren van een bepaalde situatie krijgt aangeleerd, maar onvoldoende in staat is om effectief om te gaan met stress (levensvaardigheid) zal de ouder het erg moeilijk hebben op de ouderlijke werkvloer (Hogeschool Leiden, z.d.). Levensvaardigheden helpen ouders om te gaan met dagelijkse lastige situaties zoals plannen, creatief denken, het reguleren van emoties, omgaan met stress en het behouden van relaties. Het is van belang om inzicht te verkrijgen op welke wijze ouders hierbij geholpen kunnen worden zodat professionals dit kunnen gebruiken tijdens begeleiding van gezinnen (Pettersson, et al., 2017).

2.2 Ouderschap

Ouderschap is meer dan alleen opvoeden (Pettersson, et al., 2017). Het samen krijgen van een kind is een ingrijpende gebeurtenis. Er verandert veel voor nieuwe ouders. Ondermeer het partnerschap, de balans tussen werk en gezin, de sociale contacten, de financiële situatie van ouders en de levensvaardigheden van ouders zijn van invloed op hoe ouders het ouderschap ervaren (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Wanneer deze verschillende factoren positief worden ervaren heeft dit een positieve invloed op het vertrouwen, welzijn en het opvoedgedrag van de ouder(s). Dit heeft dan weer een positieve invloed op het welzijn van het kind en kan zelfs gedragsproblemen voorkomen. De ontwikkeling van de ouder en die van het kind hebben dus een wisselwerking op elkaar (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

2.2.1 Verwachtingen ouderschap

Voordat zij een kind krijgen hebben ouders verwachtingen en een beeld van het ouderschap. Het zelfvertrouwen van de ouders staat in relatie tot de mate waarin deze verwachtingen realistisch zijn (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Hun zelfvertrouwen neemt toe door de ervaring van succesmomenten wanneer hun verwachtingen blijken te kloppen met de realiteit. Indien de werkelijkheid anders blijkt te zijn dan de verwachtingen, neemt het zelfvertrouwen van de ouders af. Een goede voorbereiding op het aanstaande ouderschap helpt om beter om te gaan met de komende veranderingen.

Wanneer ouders hierover durven te praten en hierover onderling afspraken maken, kunnen zij beter anticiperen op de veranderingen die het krijgen van een kind met zich meebrengt (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

2.2.2 Ervaring ouderschap

Met betrekking tot de ervaring van ouderschap is er voornamelijk veel te vinden over 'niet alledaagse' gezinnen. Denk hierbij aan gezinnen met een ziek of gehandicapt kind of aan alleenstaande ouders. Uiteindelijk is wel informatie gevonden over ouderschapsgroei van beginnende moeders (Hoek, 2010).

Wanneer partners net ouder zijn geworden, kunnen zij zich verward voelen door het verantwoordelijkheidsgevoel dat de baby bij hen oproept. Dit verantwoordelijkheidsgevoel is in feite het begin van een groeispiraal die ouders doorlopen. Een model dat deze groeispiraal onderbouwd is het model van Wilkins (2006). Dit model beschrijft het groeiproces van beginnende moeders waarbij vijf fasen te onderscheiden zijn:

1. Kritiek ligt altijd op de loer
2. Terugtrekken
3. Iedereen is deskundig behalve ik
4. Nieuwe balans vinden
5. Op zijn plaats vallen

Moeders stellen hoge eisen aan zichzelf, ze willen het beste voor hun kind maar weten nog niet hoe zij dit moeten doen. Zij willen het liefst een expert zijn in het moederschap, terwijl de rol van ouder nieuw voor hen is. Doordat zij nog geen of weinig succeservaringen hebben voelen zij zich onzeker en twijfelen zij of zij wel een goede ouder zijn. Door die onzekerheid en de zorg voor een kind – dat veel inspanning kost – voelen ouders zich vaak uitgeput en alleenstaand. Moeders ervaren weinig steun vanuit hun sociale omgeving. Niet alleen vanwege praktische redenen (onhandige kinderwagen, verschonen luiers etc.), maar ook omdat zij bang zijn om in het openbaar te falen en hierop beoordeeld te worden. Beginnende moeders blijven liever thuis en/of houden de schijn op dat het goed gaat. Hierdoor wordt hun wereld erg klein. Zij verliezen tijdelijk de grip op hun eigen leven. Hoewel ouders zich beter voelen als zij bevestiging krijgen van personen die zij als deskundig zien, durft niet elke ouder hulp te vragen. Timing en dosering van (goedbedoelde) adviezen zijn belangrijk: van te veel of onduidelijke adviezen kunnen beginnende ouders onzeker worden. Door zelf op zoek te gaan naar antwoorden op opvoedkundige vragen en (nieuwe) informatie en adviezen niet zomaar over te nemen, leren ouders zelf te oordelen. Zij weten steeds beter waar de behoefte van hun kind ligt en hoe zij hier mee om moeten gaan. Op basis van deze ervaring ontwikkelen zij langzaam routines en ontstaat er ruimte om zaken te plannen. Het evenwicht wordt weer hersteld. Door deze succeservaringen neemt ook het zelfvertrouwen toe. Met het groeiende zelfvertrouwen en geloof in zichzelf als ouder lijkt alles steeds meer op zijn plaats te vallen. Ouders hebben niet meer constant de bevestiging nodig, maar kunnen vanuit hun eigen ervaring het juiste doen (Hoek, 2010).

Het is een proces van vallen en opstaan waarbij er voortdurend een nieuw evenwicht moet worden gezocht in het dagelijks leven.

2.2.3 Levensvaardigheden van ouders

Zoals in eerdere alinea's besproken, zijn er verschillende factoren die effect hebben op het welzijn van ouders. Dit kunnen gezinsgebonden factoren zijn, omgevingsfactoren en individuele factoren. Een belangrijke individuele factor die positief bijdraagt aan het welzijn van ouders, is het vermogen om effectief gebruik te maken van de levensvaardigheden waarover zij beschikken. Levensvaardigheden worden gedefinieerd als sociale en emotionele vaardigheden die ouders in staat stellen om te gaan met de eisen en uitdagingen van het dagelijks leven. Er zijn op basis van wetenschappelijk

onderzoek vijf effectieve levensvaardigheden geïdentificeerd: zelfbeeld, zelfmanagement, empathie, relationele vaardigheden en kritisch denken (Gravesteyn & Ketner, 2016). Wanneer ouders over de genoemde levensvaardigheden beschikken zal dit een positieve invloed hebben op het welzijn van de ouder en daardoor ook op de ontwikkeling van het kind (Gravesteyn & Ketner, 2016).

Jonge ouders weten niet meteen hoe zij de rol van ouder moet vervullen. Het is niet iets vanzelfsprekends, maar iets dat ouders moeten leren. Tijdens het opvoeden worden er ook fouten gemaakt, ouders hebben op zulke momenten behoefte aan steun van hun omgeving. Een omgeving die hen kansen biedt om gemaakte fouten te herstellen en zichzelf te verbeteren als ouder (Hogeschool Leiden, z.d.). Uit onderzoek van het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding is gebleken dat veel ouders behoefte hebben aan ondersteuning op het gebied van levensvaardigheden. Zij willen zich vooral ontwikkelen in het omgaan met stressvolle situaties op de ouderlijke werkvloer en het plannen van taken (zelfmanagement), het omgaan met conflicten en effectief communiceren (relationele vaardigheden) en het nemen van juiste beslissingen voor hun kind (kritisch denken/verantwoordelijke besluitvorming) (Pettersson, et al., 2017).

Wat vinden ouders belangrijke competenties met betrekking tot de opvoeding?

2.2.4 Partnerschap

Naast het beschikken over de genoemde levensvaardigheden is ook de partnerrelatie van groot belang en heeft deze veel invloed op het welzijn van ouders en hun kinderen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Ouderschap stelt andere eisen aan een relatie, hetgeen voor spanningen kan zorgen. Een goede partnerrelatie heeft een positieve invloed op het welbevinden van beide partners en kinderen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Uit onderzoek is gebleken dat door de komst van een kind de relatie van veel ouders onder druk komt te staan (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Wanneer je een kind krijgt, krijg je ook een nieuwe rol. Dit brengt een hoop verandering met zich mee. Zo kunnen ouders door de gebroken nachten (over)vermoeid en daardoor prikkelbaar raken. Hierdoor kan er makkelijk ruzie ontstaan (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Als gevolg van de ruzies kunnen ouders minder aandacht voor elkaar hebben waardoor ze uit elkaar kunnen groeien met op termijn mogelijk een echtscheiding tot gevolg (Kluwer, 2016). Gebleken is dat kinderen waarvan de ouders een slechte relatie hebben het slechter doen op school, een slechtere fysieke en mentale gezondheid hebben, meer alcohol en drugs gebruiken, vaker slachtoffer zijn van fysiek en seksueel misbruik, meer emotionele problemen hebben, meer delinquent gedrag vertonen, meer pogingen tot zelfdoding doen en vaker zelf gaan scheiden (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Om die reden is het van belang om aanstaande ouders vooraf te informeren over de mogelijke effecten die de komst van een kind met zich meebrengt zonder dat hierbij teveel de nadruk wordt gelegd op de eventuele problemen (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Wanneer ouders goed met elkaar kunnen communiceren en goed kunnen omgaan met conflicten draagt dit bij aan hun eigen welzijn en daarmee ook aan het welzijn van hun kind (Pettersson, et al., 2017). Om die reden is het van belang om toekomstige ouders handvatten te geven en te begeleiden in conflicthantering, effectieve communicatie en zelfbewustzijn.

2.2.5 Balans tussen werk en gezin

Naast goed ouder- en partnerschap, wordt er ook van ouders verwacht dat zij een goede balans vinden tussen werk en privé. Werk staat centraal in het leven van de meeste mensen en dus ook in die van ouders. Toch vinden steeds meer mensen het ook belangrijk om voldoende tijd vrij te maken voor zichzelf, elkaar en anderen. Waar veel ouders dan ook moeite mee hebben is het vinden van de juiste balans tussen werk en privé.

De invloed die werk op de privésituatie kan hebben, wordt veelal aangeduid met de term werk-thuisinterferentie (WTI). Hier is bijvoorbeeld sprake van wanneer iemand zijn of haar werk mee naar huis neemt, voortdurend blijft piekeren over werkgerelateerde zaken in de thuissituatie of wanneer iemand te veel overuren maakt en onvoldoende toekomt aan taken in huis. Omgekeerd kan de thuissituatie ook invloed hebben op iemands functioneren op het werk. We spreken dan van thuis-werkinterferentie (TWI). Werknemers van wie bijvoorbeeld partner of kind ziek is, kunnen moeite hebben met zich te focussen op het werk. Hetzelfde geldt voor kersverse ouders die niet zijn uitgeslapen, doordat ze onvoldoende nachtrust hebben gehad (Schaufeli & Bakker, 2013).

In de jaren vijftig ging de taakverdeling binnen het gezin veelal via het *kostwinnersmodel* waarbij de man bijna altijd de kostwinner was en de vrouw voor de kinderen en het huishouden zorgde. Het Nationaal Instituut voor Budgetvoorlichting heeft in 2015 hun zorg uitgesproken over traditionele kostwinnersgezinnen met twee of meer kinderen waarbij één ouder werkt en een jaarinkomen heeft tot 35.000 euro. Om een modaal gezin draaiende te houden is het tegenwoordig van belang dat beide ouders werken (NIBUD, 2015). Hierdoor is het traditionele kostwinnersmodel inmiddels achterhaald: tegenwoordig werken vaak beide ouders en dienen zij ook beiden zorg te dragen voor het huishouden en gezin. Echter het feit dat steeds meer moeders werken is nog niet volledig maatschappelijk geaccepteerd, vooral niet wanneer moeders een fulltime baan hebben. De huidige moeders kunnen hierdoor worstelen met een schuldgevoel. Zij kunnen hun eigen moeder niet als voorbeeld nemen omdat die veelal stopte met werken zodra er kinderen kwamen. Daarnaast worden, ondanks de toegenomen participatie van vrouwen op de arbeidsmarkt, diverse huishoudelijke taken en de zorg voor de kinderen, vaak nog gezien als 'vrouwentaken'. De man deelt vaak wel de zorg voor de kinderen, hoewel niet altijd evenredig, maar besteedt vaak minder tijd aan het huishouden. Hierdoor kan het voor vrouwen moeilijker zijn een balans te vinden tussen werk en gezin (Symoens & Bracke, 2007).

Ouders vinden het veelal lastig om een juiste balans tussen werk en privé te verwezenlijken. Onderzoeken hiernaar zijn nog schaars. De BV Familie deed, in samenwerking met het Lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding, Hogeschool Leiden, een internetpeiling onder 619 ouders over de beleving van het ouderschap. Hoewel het slechts een eerste verkennend onderzoek is geeft dit wel een goed beeld van hoe ouders het ouderschap anno nu ervaren. De uitkomsten van het onderzoek worden weergegeven in de factsheet "De grootste uitdaging voor jou als het om het ouderschap gaat" en een samenvatting is opgenomen in de factsheet "hebheterover". Met name moeders gaan vaak minder werken of werken (deels) thuis. Vaders blijven vaak fulltime werken, al zijn er tegenwoordig ook veel vaders die een dag minder werken om meer tijd door te brengen met hun kind(eren) (Captise, z.d.).

Wanneer hun kind net geboren is, ervaren ouders in het begin ontzettend moe te zijn, zeker wanneer de baby nog niet doorslaapt in de nacht. Naarmate de tijd vordert geven veel ouders aan juist energie te krijgen van hun kind. Toch blijven ouders het lastig vinden om kinderen te combineren met een carrière. Moeders willen een goede moeder zijn en tegelijkertijd ook dat alles op het werk doorgaat als voorheen. Niemand mag last hebben van het feit dat zij moeder zijn geworden. Zij willen iedereen tevreden houden waardoor zij tijdsdruk ervaren en achter de feiten aan blijven lopen. Aan het einde van

de dag hebben zij gewoon geen puf meer. Zij hebben het gevoel dat zij te kort schieten en kunnen hierdoor een schuldgevoel ervaren (Captise, z.d.).

Ouders van Nu geeft tips om de juiste balans te vinden. Het is belangrijk dat ouders weten wat zij willen in het leven en op basis daarvan bepaalde keuzes maken. Ook is het vinden van een balans tussen energiegelvers en -vreters van belang. Een goede communicatie zorgt voor duidelijkheid. Daarnaast mogen ouders ook beseffen dat goed, goed genoeg is en dat het niet altijd perfect kan zijn (Ouders van nu, z.d.).

2.2.6 Sociale contacten

Naast het vinden van de juiste werk-privé-balans, verandert ook het sociale netwerk van ouders. Zoals eerder werd benoemd is het krijgen van een kind een ingrijpende gebeurtenis waarbij veel verandert. Ook het sociale leven verandert; ouders hebben minder tijd om met sociale contacten af te spreken waardoor hun wereld een stukje kleiner wordt. Niet alleen hebben ouders minder tijd, maar ook minder energie voor een sociaal leven (Peters, 2009). Het kost ouders meer moeite dan voorheen om contacten met vrienden te onderhouden. Zomaar spontaan afspreken zit er niet meer in, een van de twee zal immers thuis moeten blijven bij het kind of zij dienen voor een oppas te zorgen. Plannen is daarom van belang voor ouders met jonge kinderen (Peters, 2009). Naast goed kunnen plannen, heeft de financiële situatie van een gezin ook invloed op de mogelijkheden die ouders en een gezin hebben om een sociaal netwerk te onderhouden. Wanneer ouders financieel meer te besteden hebben, kunnen zij zich makkelijker een oppas of kinderopvang veroorloven en zo kunnen zij gemakkelijker tijd voor elkaar en voor anderen vrij maken. Wanneer ouders het financieel minder breed hebben, maar wel beschikken over een groot sociaal netwerk, kan iemand uit hun sociaal netwerk op de kinderen passen.

Veranderingen in het sociale netwerk hebben te maken met veranderingen in (a) behoefte en toename van het aantal contacten of van de intensiteit van het contact, (b) kansen om bepaalde mensen te ontmoeten en (c) veranderingen in iemands persoonlijke leven. Deze veranderingen staan vaak gelijk aan de levensloopfase waarin een persoon zich bevindt zoals uit huis gaan, samenwonen, kinderen krijgen, scheiden en het overlijden van een partner. Daarnaast hebben ook veranderingen van werk- en woonomgeving invloed. Onderzoek laat zien dat mensen met een partner minder vrienden hebben en ook minder contactmomenten per vriend dan mensen zonder partner. Wanneer partners vervolgens gaan samenwonen en/of trouwen krijgen zij steeds meer gemeenschappelijke vrienden waardoor het aantal vrienden in omvang afneemt (Kalmijn, 2001).

Het krijgen van een kind heeft vooral voor vrouwen een verschuiving van het sociale netwerk tot gevolg. Dit komt omdat zij veelal meer zorgtaken op zich nemen dan de vaders en daardoor meer thuis zijn. Vaak gaan zij minder werken waardoor zij ook minder contact met collega's hebben. Daarnaast hebben zij ook minder tijd voor sporten en hobby's. Ook zijn ouders met kinderen sneller geneigd om naar een buurt te verhuizen waar meer gezinnen wonen. Niet alleen de kansen voor het sociale netwerk veranderen, de behoefte die mensen hebben nadat ze kinderen hebben gekregen verandert ook. Het kan bijvoorbeeld handig zijn om een goede band met de burens te hebben omdat zij dan ook weleens op de kinderen kunnen letten. De behoefte aan goed contact met familie neemt ook toe omdat zij ook bij de zorg voor hun kinderen kunnen helpen. Tenslotte verandert de behoefte aan contact met vrienden; ouders hebben meer behoefte aan contact met vrienden die eveneens kinderen hebben. Gezien het feit dat niet iedereen tegelijk kinderen krijgt kunnen bepaalde vriendschappen hierdoor verwateren. Maar door de (nieuwe) contacten met burens en andere ouders via school, opvang of vrienden van de kinderen neemt het sociale netwerk (weer) toe waardoor het uiteindelijke effect van ouderschap op het sociale leven positief is (Kalmijn, 2001).

Na een echtscheiding worden gemeenschappelijke contacten vaak opgedeeld waardoor een persoon per saldo een kleiner netwerk overhoudt. Hierbij wordt dan wel weer meer steun en hulp ervaren bij de overgebleven contacten, vaak vooral familie en 'eigen' vrienden (Kalmijn, 2001).

De sociale steun die ervaren wordt is belangrijk voor het welbevinden van het individu. Dit is voor een alleenstaande ouder net zo belangrijk als voor ouders die nog samen zijn. Een persoon voelt zich lichamelijk en psychisch beter wanneer er voldoende sociale steun ervaren wordt vanuit de omgeving. Sociale steun is een wisselwerking tussen mensen die tegemoet komt aan sociale basisbehoeften, zoals goedkeuring, affectie, erbij horen en veiligheid. Sociale steun is in verschillende vormen te onderscheiden:

1. Alledaagse emotionele ondersteuning
2. Emotionele ondersteuning bij problemen
3. Waarderingssteun
4. Instrumentele ondersteuning
5. Sociaal companionship (elkaars gezelschap zoeken)
6. Informatieve ondersteuning (Sonderen, 2012).

In hoeverre maken ouders gebruik van hun sociale netwerk om hun ouderrol te versterken?

2.3 Identiteit Theorie

Naast de verschillende factoren die van invloed zijn op het welzijn van de ouder, is er ook al een aantal verschillende rollen van ouders aan bod gekomen. Om deze rollen beter in beeld te brengen, wordt gebruik gemaakt van de Identiteit Theorie.

Ieder mens vervult meerdere posities in de maatschappij en heeft daarmee meerdere identiteiten. Dit is het uitgangspunt van de Identiteit Theorie. De keuze welke identiteit een persoon aanneemt hangt af van het belang dat hij (en de omgeving) aan een bepaalde identiteit hecht. Wanneer een bepaalde identiteit als meer betekenisvol wordt gezien, neemt deze een prominentere plaats in binnen het zelfconcept (Burke & Stryker, 2000). Om zijn identiteit te bevestigen vertoont een persoon het gedrag dat hoort bij de identiteit die hij op dat moment heeft (Burke & Reitzes, 1981). Personen zijn zich vaak niet bewust dat zij hun verschillende identiteiten rangschikken op basis van het belang dat zij hieraan hechten en de kans dat zij deze in verschillende situaties kunnen toepassen (Stryker & Serpe, 1994). Het belang van een identiteit is afhankelijk van de mate waarin een identiteit onderdeel is van het zelfconcept van een persoon. Hoe groter het belang van de identiteit, des te vaker zal deze worden toegepast (Callero, 1985).

De ouderrol is een deel van de identiteit waarmee wordt aangegeven dat iemand kinderen heeft en verantwoordelijk is voor de opvoeding en het welzijn van zijn/haar kinderen (Pettersson, et al., 2017). Met betrekking tot het invullen van de ouderrol is gebleken dat dit samenhangt met de andere rollen die ouders vervullen, en de wijze waarop ze die rollen invullen. Wanneer een vader zijn rol als kostwinner het meest belangrijk vindt zal hij minder waarde hechten aan het invullen van de vaderrol. Maar wanneer een vader meer belang hecht aan de vaderrol zal hij meer betrokken zijn bij de opvoeding van zijn kind. Of hij ook daadwerkelijk meer voor zijn kind zorgt hangt echter af van de rol die de moeder vervult. Uit studies is gebleken dat de betrokkenheid van vaders toeneemt wanneer zij worden gesteund en aangemoedigd door de moeders en afneemt bij kritiek van de moeders. Moeders met een uitgesproken moeder-identiteit vertonen sterkere overtuigingen en schermen hun kind als het ware af, vermoedelijk omdat ze hiermee hun moeder-identiteit bevestigen. Zij besteden aanzienlijk meer uren

aan het zorgen voor hun kind dan de vaders. Echter wanneer moeders ook betaald werk verrichten, en dus naast de moederrol ook de rol van werknemer vervullen, zijn de zorgtaken tussen moeder en vader meer gelijk verdeeld. Daarnaast geeft de rol als werknemer moeders vaak een gevoel van voldoening, hierdoor hebben zij meer energie voor het vervullen van de ouder- of partnerrol.

Ouders vervullen naast de ouderrol ook de rol van partner, werknemer of werkgever, collega, broer, zus of een ander familielid, vriend of vriendin, buurman of buurvrouw, sporter etc.. De verschillende rollen zijn niet altijd makkelijk te combineren. Als ouders stress ervaren in hun rol als opvoeder kan dit een negatief effect hebben op hun partnerrol. Het omgekeerde geldt ook: wanneer er spanning aanwezig is tussen partners heeft dit een negatief effect op de ouderrol en hiermee op het welzijn van de kinderen (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.). Ook kan er sprake zijn van een negatief effect op de werk-privé balans hetgeen ook weer doorwerkt op het welbevinden (zie ook paragraaf 2.2.5).

Welke verschillende rollen nemen ouders aan en hoe verhouden deze rollen zich tot de ervaring van het ouderschap?

2.4 Ondersteuningsbehoefte

Uit de ervaringen van ouders blijkt dat zij erg kritisch zijn op zichzelf. Ouders willen het beste voor hun kind en willen zich daarom, zeker in het begin, beter voor doen. Zij willen niet door de mand vallen terwijl zij geen idee hebben hoe invulling te geven aan het besef verantwoordelijk te zijn en de intentie het juiste te doen. Tegelijk meten zij zichzelf wel af aan ideeën over het ideale kind, intuïtief ouderschap en supermama- of papa. Maatschappelijke opvattingen spelen mee en beïnvloeden het groeiproces van ouders. De belangrijkste vraag die overblijft is hoe ouders het beste ondersteund kunnen worden zonder dat zij zich beoordeeld voelen of het gevoel hebben dat hen de les wordt gelezen (Hoek, 2010).

Om antwoord te kunnen geven op deze vraag is er naar twee verschillende onderzoeken gekeken. Van der Linden, Goossens en Speetjens (2009) deden onderzoek naar kennis over opvoeden. Zij hebben 483 vrouwen en 163 mannen benaderd die minimaal één kind van 0-10 jaar hebben en woonachtig zijn in Amsterdam.

Het overgrote deel van de ouders gaf aan dat zij baat zouden hebben gehad bij een voorbereidende opvoedcursus. Tevens gaven zij aan behoefte te hebben aan één centraal laagdrempelig punt met eventueel inloopsprekuren, het liefst in de eigen wijk, of een consultatiebureau welke ouders langer kunnen raadplegen dan de huidige kinderleeftijd van vier jaar. Daarnaast hebben zij behoefte aan zelfhulp- en praatgroepen en de mogelijkheid om ervaringen met andere ouders uit te wisselen. Ook vinden ouders het fijn om persoonlijk advies te krijgen van een hulpverlener of een luisterende houding van een beroepskracht te ervaren.

Deze informatie verkrijgen zij het liefst van familie en vrienden, het consultatiebureau en/of jeugdarts, de huisarts, eigen ouders of andere ouders, leerkracht, opvoedkundige, psycholoog, de peuterspeelzaal, opvang en van de eigen partner.

De informatie wordt bij voorkeur ontvangen via een website, foldermateriaal, gesprekken met deskundige, voorlichtingsbijeenkomsten en boeken (van der Linden, Goossens, & Speetjens, 2009).

Het Nederlandse Jeugdinstituut heeft onderzoek gedaan naar de raadpleging onder aanstaande en prille ouders. Ouders die terugkijken op de babytijd hadden beter

voorbereid willen zijn op het ouderschap. Moeders halen hun informatie het liefst van internet, bij andere ouders en vrienden. Vaders doen dit het liefst bij hun partner, het internet en de eigen ouders. Dit zijn ook de bronnen waarvan zij aangeven er het meest aan te hebben.

Om de juiste preventie en steun te kunnen bieden is het van belang om de ondersteuningsbehoefte van ouders te kennen (Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

2.5 Ondersteuningsaanbod

De maatschappij is constant in ontwikkeling. Hierdoor is er continu beweging met betrekking tot de kijk op ouderschap en opvoeden. De eerste cursussen voor ouders verschenen aan het begin van de negentiende eeuw. Het eerste voorlichtingsmateriaal werd in de twintigste eeuw ontwikkeld. De eerste voorlopers van Centra voor Jeugd en Gezin werden geopend omdat de opvoedingsondersteuning bleef groeien. Deze ondersteuningspreventie was vooral gericht op risicogroepen. De jeugdgezondheidszorg bleef groeien door de grote belangstelling naar de projecten rondom opvoedingsondersteuning (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Een nieuw tijdperk voor de ontwikkeling van ondersteunend aanbod brak aan. In de eenentwintigste eeuw ontstond er aandacht voor opvoedingsondersteuning voor alle ouders. Opvoedwinkels, opvoedbureaus en pedagogische spreekuren kregen steun. Opvoedsteun werd een taak voor de jeugdgezondheidszorg. De ideeën voor een centra waarbij verschillende voorzieningen voor ouders bij elkaar in hetzelfde gebouw zijn verenigd werd omarmd door de politiek. Tegenwoordig verschilt het aanbod per gemeente en valt de opvoedingsondersteuning voornamelijk in handen van de CJG's, wijkteams of jeugd- en gezinsteams (Nederlands Jeugdinstituut, z.d.).

Het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding geeft o.a. zelf ook lezingen, schrijft publicaties en brengen de deelnemers aan de verschillende onderzoeken op de hoogte middels nieuwsbrieven. Daarnaast organiseren zij jaarlijks de baby- en peutermarkt samen met het CJG, Jeugdgezondheidszorg en Jes Rijnland. Verder werken zij samen met verschillende stichtingen om de opgedane kennis te delen. Meer informatie hierover is te vinden op de website van het lectoraat onder het kopje 'Samenwerking' (Hogeschool Leiden, z.d.).

3. METHODE

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksopzet beschreven en verantwoord vanuit de literatuur. Er wordt ingegaan op de aard van het onderzoek, de analyse en de betrouwbaarheid en validiteit. Hierbij is gebruik gemaakt van het basisboek kwalitatief onderzoek (Baarda, et al., 2013).

3.1 Kwalitatief onderzoek

Om de ervaringen en ondersteuningsbehoefte van ouders in kaart te brengen is er gekozen voor een kwalitatieve onderzoeksopzet. Kwalitatief onderzoek heeft als doel om inzicht te krijgen in ervaringen, meningen en behoeften van de onderzochte doelgroep en is beschrijvend van aard (Baarda, et al., 2013). De onderzoeksvraag betreft een open vraag, waarbij het vooral gaat om de ervaringen van de respondenten.

3.2 Deskresearch

Het onderzoek is gestart met het verrichten van deskresearch. In de deskresearch is er gebruik gemaakt van bestaande literatuur over het onderwerp zodat de huidige situatie en belangrijke gegevens in kaart konden worden gebracht. Ook is gekeken naar bestaande onderzoeken op dit gebied. Om de betrouwbaarheid te waarborgen zijn tenminste tien wetenschappelijke artikelen gebruikt. Deze informatie staat beschreven in het theoretisch kader. Het theoretisch kader is de basis van dit onderzoek. Hier vloeien de deelvragen en de topiclijst voor de interviews uit voort. Om de betrouwbaarheid te verhogen zijn er verschillende dataverzamelmethode gecombineerd. In aanvulling op de deskresearch is er door de onderzoeker ook veldonderzoek verricht.

3.3 Fieldresearch

Waar bij deskresearch gebruik wordt gemaakt van bestaande informatie, wordt bij fieldresearch input verzameld in het veld. De data is bedoeld om de verwachtingen en ervaringen van de doelgroep te achterhalen.

3.3.1 De brieven

Het lectoraat houdt zich bezig met het project 'Leuker voor Later' met als doel het bevorderen van het welzijn van ouders en kinderen. Het onderzoek bestaat ondermeer uit een jaarlijks interview bij de ouders thuis. Er was het afgelopen jaar geen tijd om de ouders waarvan het kind drie jaar is geworden te interviewen. Om die reden heeft het lectoraat besloten een nieuwe onderzoeksvorm in het leven te roepen: de brief (bijlage 1). In de maand waarin het kind drie jaar oud werd, ontvingen de ouders per mail een uitnodiging om een brief aan/over hun kind te schrijven. Uitgangspunt van de brief was om dezelfde informatie te verkrijgen als bij het afnemen van de oorspronkelijke interviews door het lectoraat. In de brief kwamen dezelfde tien onderwerpen aan bod. Om de ouders meer houvast te bieden, werden per onderwerp meerdere voorbeeldvragen genoemd. Indien ouders een vraag niet relevant vonden, konden zij deze overslaan. Hierdoor werd elke brief op een andere manier geschreven: de ene ouder schreef de brief aan zijn of haar kind terwijl de andere ouder een verhaal over zijn of haar kind schreef.

In de brief kwamen de volgende tien onderwerpen aan bod: het kind, verwachtingen en realiteit, het gezin, sociale netwerk en steun, mooie momenten, een doordeweekse dag, moeilijke momenten, ouderschap en de toekomst. Voor het theoretisch kader is zoveel mogelijk aansluiting bij deze onderwerpen gezocht. Ook bij de interviews voor dit onderzoek komen deze onderwerpen aan bod.

Zoals eerder vermeld doen er 185 ouders uit de regio Leiden mee aan het project 'Leuker voor Later'. Het aantal ouders dat een uitnodiging voor de brief heeft ontvangen bedraagt 91, hiervan hebben er 37 gereageerd. De onderzoeker heeft deze brieven, na ondertekening van een geheimhoudingsverklaring, ontvangen van het lectoraat. Al deze brieven zijn zorgvuldig gelezen waarvan er twaalf geselecteerd zijn voor dit onderzoek. Hierbij is vooral gekeken in hoeverre de brieven aansloten bij de benodigde informatie

voor de onderzoeksvraag. Ook is er bij de selectie gekeken naar een gelijke verhouding man/vrouw, dit wordt verder toegelicht in de paragraaf respondenten.

3.3.2 Interviews

Naar aanleiding van de twaalf geselecteerde brieven zijn bij het lectoraat de contactgegevens van de brievenverzenders opgevraagd. Van acht ouders zijn de contactgegevens ontvangen en zij zijn per email uitgenodigd voor een interview. Om de ouders niet te veel te belasten is er in overleg met het lectoraat voor gekozen de interviews telefonisch af te nemen. Zeven ouders hadden zich aangemeld voor het interview.

Voor het interview is een topiclijst opgesteld welke is gebaseerd op de onderwerpen uit de brief en het theoretisch kader (zie bijlage 2). Hierbij is nadrukkelijk rekening gehouden met de wens om ontbrekende en/of aanvullende informatie van de ouders boven water te krijgen.

Er is eerst een zgn. pilot-interview gehouden met een ouder die geen deelnemer aan het overkoepelende onderzoek is zodat inzicht werd verkregen in de tijdsduur, de begrijpelijkheid en of de gewenste aanvullende informatie inderdaad werd verkregen. Na minimale aanpassing van de vragenlijst (bijlage 3) is gestart met de interviews en tegelijkertijd is feedback aan de begeleider gevraagd. Na ontvangst van de feedback is de vragenlijst nog aangepast (bijlage 3).

Uiteindelijk zijn er zeven interviews afgenomen. Alle interviews zijn, met toestemming van de ouders, opgenomen. Van deze geluidsopnames is per interview een transcript gemaakt. De transcripten zijn handmatig uitgewerkt waarbij er is aangegeven als iemand bijvoorbeeld lang moest nadenken of moest lachen. De transcripten zijn op dezelfde dag dat het interview werd afgenomen uitgewerkt. De respondenten hebben ieder een code toegekend gekregen zodat te herleiden is welk transcript bij welke respondent hoort.

3.3.3 Respondenten

De doelgroep betreft ouders met kind van drie jaar oud, woonachtig in de omgeving Leiden. Dit betreft voornamelijk midden- tot hoogopgeleide ouders met een Nederlandse nationaliteit die leven als twee-oudergezin. Er is geen onderscheid gemaakt naar leeftijd, geloof en burgerlijke staat. Hierdoor wordt de diversiteit van de onderzoekspopulatie vergroot. De respondenten zijn al bekend bij de opdrachtgever, zij doen namelijk al mee met het overkoepelende onderzoek 'Leuker voor Later'.

De twaalf brieven die zijn geanalyseerd zijn van drie vaders met zonen, drie vaders met dochters, drie moeders met zonen en drie moeders met dochters. Waarbij de keuze voor de vaders vooral ook is gebaseerd op een volledige beantwoording van de genoemde topics (veel vaders hadden namelijk een aantal topics leeggelaten) en bij de moeders is vooral gekeken naar de volledigheid van de beantwoording op het gebied van verwachting en ervaring. Om de representativiteit van de onderzoeksgroep te vergroten is een bewuste afweging gemaakt om evenveel vaders als moeders te selecteren, waarbij vervolgens weer bewust is gekozen voor een gelijke verdeling zoons en dochters.

De interviews zijn afgenomen bij vier vaders en drie moeders.

3.3.4 Werving

Zoals eerder vermeld zijn de respondenten die voor dit onderzoek benaderd zijn al bekend bij de opdrachtgever. De onderzoeker heeft de contactgegevens van twaalf respondenten opgevraagd bij het lectoraat. Hiervan zijn slechts van acht respondenten de mailadressen ontvangen. Deze respondenten zijn per mail door de onderzoeker gevraagd om deel te nemen aan het interview. Hierop hebben zeven respondenten aangegeven mee te willen doen en één respondent had niet tijdig gereageerd. Vervolgens is per mail met elke respondent een afspraak gemaakt voor het interview. Tenslotte zijn de interviews telefonisch afgenomen.

3.4 Analyse

Om antwoord te kunnen geven op de onderzoeksvraag, is er gebruik gemaakt van kwalitatieve analyse. Het doel van kwalitatief onderzoek is om een conceptueel model te maken om vervolgens het materiaal te ordenen en te beschrijven op basis van dit model (Baarda, et al., 2013). Het materiaal bestaat uit de brieven en transcripten van de interviews. Door dit materiaal intensief te bestuderen en meerdere keren te hebben gelezen, is er beoogd om antwoord te kunnen geven op de deelvragen en de onderzoeksvraag. Voordat er antwoord wordt gegeven, wordt onderstaand in chronologische volgorde het proces beschreven:

1. Er is gebruikt gemaakt van bestaand materiaal (de brieven) waardoor de basis van het conceptueel model al vaststond. Hierdoor kon snel worden overgegaan tot het samenvatten van het materiaal en het maken van overzichten en schema's.
2. De eerste stap van de analyse betrof het lezen van de brieven waarbij de relevante informatie werd gefilterd en vervolgens per thema werd ingedeeld in het conceptueel model. Hierbij is gekeken welke informatie de onderzoeksvraag en de daarbij behorende deelvragen kon beantwoorden. Alle persoonlijke gegevens zijn hierbij geanonimiseerd.
3. De basis van het conceptueel model bestaat uit de volgende thema's: verwachting ouderschap, sociaal netwerk ouders, oudercompetenties¹ en oudercompetenties². Het thema oudercompetentie¹ is gebaseerd op de ervaring met het ouderschap terwijl het thema oudercompetentie² gebaseerd is op de verwachtingen van ouders omtrent het ouderschap. Dit model is terug te vinden in bijlage 4.
4. Vervolgens is het model gereflecteerd waarbij is gekeken in hoeverre de analyse van het onderzoeksmateriaal de deelvragen en onderzoeksvraag kon beantwoorden. Hieruit is gebleken dat de deelvragen niet volledig beantwoord konden worden.
5. Om de missende informatie inzichtelijk te krijgen, werden er nieuwe thema's geformuleerd. Deze thema's vormden samen met de oorspronkelijke thema's de topiclijst voor de interviews, zie bijlage 2.
6. Aan de hand van de topiclijst zijn de vragen voor het interview opgesteld (bijlage 3).
7. Om te checken of de vragenlijst effectief was, is er een pilot interview afgenomen bij een ouder die niet meedeelde aan het overkoepelende onderzoek.
8. Gezien de beperkt beschikbare tijd, was de vragenlijst opgestuurd voor feedback van de begeleider en tegelijkertijd begonnen met het afnemen van de interviews.
9. Naar aanleiding van de feedback op de vragenlijst zijn er minimale aanpassingen verricht (zie bijlage 3).
10. De audio-opnames van de interviews zijn uitgewerkt in transcripten.
11. De transcripten zijn vervolgens meerdere malen gelezen en geanalyseerd. Wederom is de relevante informatie gefilterd en vervolgens per thema ingedeeld in een nieuw conceptueel model (zie bijlage 5). Het nieuwe model is een aanvulling op het oorspronkelijke model, kent enige overlap, maar is geen vervanging van.
12. Ook dit model is gereflecteerd waarbij is gekeken in hoeverre de analyse van het onderzoeksmateriaal de deelvragen en de onderzoeksvraag kon beantwoorden. De twee modellen tezamen bevatten voldoende informatie zodat de deelvragen en de onderzoeksvraag beantwoord konden worden.
13. Op basis hiervan werden de resultaatbevindingen opgesteld waarna de conclusie en aanbevelingen volgden. Bij de interpretatie van het onderzoeksmateriaal is getracht tussen de regels door te lezen om ook hetgeen niet letterlijk is gezegd boven water te krijgen. Hierdoor is een meer volledig beeld verkregen.

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

3.5.1 Betrouwbaarheid

Om de betrouwbaarheid van dit onderzoek te waarborgen zijn onderstaande zaken in acht genomen. Voordat er met de interviews werd gestart is een pilot interview

gehouden. Hierdoor heeft er een check plaatsgevonden op de effectiviteit van de vragenlijst. Naar aanleiding van dit pilot interview is de vragenlijst licht aangepast. Er is een structurele manier van werken gehanteerd door het werken met een vaste vragenlijst waardoor aan elke respondent dezelfde vragen zijn gesteld. Om zoveel mogelijk waarheidsgetrouwe antwoorden te verkrijgen zijn alleen open vragen gesteld. Daarnaast zijn de antwoorden van de respondenten veelal door de onderzoeker samengevat om te controleren of deze juiste werden geïnterpreteerd. Van elk interview is een geluidsopname gemaakt, hierdoor konden de interviews meerdere keren worden beluisterd zodat er geen dingen vergeten konden worden bij het uitwerken van het transcript. Er is bewust gekozen voor een overlap van de interviewvragen met de brief zodat dit kon fungeren als controlevraag, hetgeen de betrouwbaarheid van de antwoorden ten goede komt. Tenslotte is alle data gearchiveerd en is de data-analyse inzichtelijk. Door deze transparante werkwijze wordt de betrouwbaarheid vergroot (Baarda, et al., 2013).

3.5.2 Validiteit

Doordat er gebruik is gemaakt van verschillende databronnen (brieven, interviews, theoretisch kader) is er vanuit diverse invalshoeken informatie verzameld (triangulatie). Hiermee is de interne validiteit gewaarborgd. Daarnaast is regelmatig gecontroleerd of het onderzoeksmateriaal op de juiste wijze is geïnterpreteerd door dit voor te leggen aan een medestudent. Doordat de transcripten op de dag van het interview zijn verwerkt, is geen informatie vergeten. De doelgroep van het overkoepelende onderzoek 'Leuker voor Later' betreft een homogene doelgroep bestaande uit midden tot hoogopgeleide twee oudergezinnen woonachtig in de omgeving Leiden. Gezien het gegeven dat de respondenten voor dit onderzoek uit deze doelgroep zijn geselecteerd, is dit onderzoek representatief voor de doelgroep. Echter zijn de uitkomsten niet representatief voor de gehele ouderpopulatie (Baarda, et al., 2013).

4. ONDERZOEKSRESULTATEN

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek op basis van het conceptueel model weergegeven. Hierbij wordt eerst ingegaan op de brieven en vervolgens op de interviews. Als er wordt gesproken over alle ouders heeft dit bij de brieven betrekking op twaalf ouders en bij de interviews op zeven ouders. Wanneer wordt gesproken over twee ouders, betreft dit één vader en één moeder (anders wordt gesproken over twee vaders cq. twee moeders). Om de resultaten anoniem, maar toch geordend te verwerken zijn er codes toegekend. Bij de vaders V1 t/m V6 en bij de moeders M1 t/m M6.

4.1 De Brief

4.1.1 Verwachting ouderschap

Vijf van de zes vaders hadden geen duidelijke verwachtingen bij het ouderschap. Drie vaders gaven aan dat zij het over zich heen lieten komen en dat elke dag een nieuw avontuur is. Eén vader ervaart het ouderschap precies zoals verwacht, hij verwachtte de wereld opnieuw te ontdekken door de ogen van een peuter. Twee vaders gaven aan dat zij niet hadden verwacht dat een lach, knuffel of kus van hun kinderen zoveel geluk en voldoening kunnen geven.

V4: "Maar wat ik me vooral niet voor kon stellen is het belachelijk grote geluksgevoel dat ik krijg als jij lacht, geniet en speelt."

Een aantal verwachtingen van de moeders kwam overeen, maar er waren toch ook grote verschillen in de verwachtingen. Zo vond een moeder het moeilijk om vooraf een voorstelling te maken, maar haar verwachtingen waren wel positief. Al had zij niet verwacht dat zij zoveel van iemand kon houden en dat hier ook een keerzijde aan zit, namelijk bezorgdheid en kwetsbaarheid. Een andere moeder verwachtte dat ouderschap gezellig zou zijn, maar wel minder pittig. Daarnaast had zij weinig verwachtingen van een peuter waardoor zij hard tegen de feiten aanliep. Nog een andere moeder had negatieve verwachtingen over de beginfase van het ouderschap vanwege de slapeloze nachten en minder vrijheid. Wel keek zij uit naar de peuterfase vanwege het feit dat het dan al "een ondeugend, redelijk zelfstandig en eigenwijs mensje betreft". Weer een andere moeder gaf aan dat zij het rooskleuriger had verwacht vanwege haar pedagogische achtergrond. Zij verwachtte hierdoor dat zij het ouderschap direct aankon, maar dit bleek tegen te vallen. Wel wist zij al wat zij kon verwachten van een peuter omdat het haar tweede kind betrof, al is ieder kind anders. Vijf moeders gaven aan dat hun verwachtingen zijn uitgekomen. Zij verwachtten dat het druk zou worden en dat zij minder tijd voor zichzelf en hun partner zouden hebben, maar zij hadden niet verwacht dat het zo mooi en leuk zou zijn.

4.1.2 Ervaring ouderschap

Vrijwel alle ervaringen van alle twaalf ouders komen overeen. Zij ervaren het ouderschap als erg pittig, met name de peuterpuberteit. Hier komt nog bij dat de helft van de ouders, waarvan drie vaders en drie moeders, had aangegeven dat zij zich niet altijd raad weten met hun eigen gevoelens omtrent het opstandige gedrag van hun peuter. Zij ervaren ongeduld, boosheid en verdriet hetgeen niet aansluit bij hun verwachtingen.

M2: "Ik vond het best pittig. We hebben best veel strijd gehad. Ik moest regels bedenken voor dingen waar ik nooit over na had gedacht wat ik daar eigenlijk van vond. Doordat je vaak grenzen opzoekt, moest ik veel grenzen overleggen en dus ook weer stellen. Soms hoorde ik mezelf alleen maar als politieagent."

Daarnaast geven alle twaalf ouders aan dat zij minder vrije tijd voor zichzelf, hun partner en omgeving ervaren. Echter ervaren zij allemaal hetzelfde ultieme geluksgevoel en genieten zij van elk moment en elke glimlach van hun kind(eren). Zij vinden het heerlijk om de wereld opnieuw te ontdekken door de ogen van een peuter en het proces naar zelfstandigheid mee te maken. Eén van de vaders gaf aan dat hij het als positief ervaart dat zijn dochter ouder wordt omdat hij dan meer activiteiten met haar kan ondernemen. Een andere vader gaf aan dat een evenwichtige taakverdeling tussen hem en zijn partner

een positief effect heeft op zijn beleving van het ouderschap. Hij ziet zijn rol als meer betrokken. Eén van de moeders gaf aan meer berusting in haar carrière te hebben gevonden. Zij vervult niet haar droombaan, maar zij heeft de juiste balans tussen werk en ouderschap gevonden.

4.1.3 Sociaal netwerk ouders

Zoals verwacht gaven alle twaalf ouders aan dat zij de meeste steun ervaren van hun partner, familie en vrienden. Daarnaast waren er twee vaders en vijf moeders die aangaven steun te ervaren van medeouders, collega's, burens, gastouders en de crèche of peuterspeelzaal. Drie moeders gaven aan steun te ervaren van een WhatsApp groep met moeders van kinderen in dezelfde leeftijd.

Zeven ouders gaven aan veel steun te ervaren door vragen te stellen en gesprekken te voeren met medeouders uit hun sociaal netwerk. Zij waarderen dan ook de verkregen meningen en kennis. Soms hebben zij enkel en alleen de behoefte om hun ervaringen te delen en zijn zij opzoek naar erkenning. Ouders ervaren deze sociale steun als prettig. Een vader gaf aan de meeste steun te ervaren door opvoedtaken samen te doen. Eén van de moeders gaf aan in het begin van het ouderschap met enige regelmaat het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) te bellen met vragen. Een andere moeder gaf aan het tijdschrift 'Ouders van nu' te lezen, verschillende opvoedprogramma's te kijken, twee boeken van Jo Frost te hebben gelezen en informatie te halen uit het CJG-boekje.

4.1.4 Ouderschapscompetenties

Wanneer een kind ondeugend is, proberen negen ouders het kind uit de situatie te halen door hem of haar af te leiden. Wanneer een kind stout gedrag vertoont dan handelen zij veelal als volgt:

Zij beginnen met een waarschuwing;

Bij grensoverschrijdend gedrag spreken zij het kind streng doch rechtvaardig toe;

Geven een time-out tot het kind weer rustig is (negeren hierbij eventueel huilen);

Leggen uit waarom het kind straf heeft gekregen;

Benoemen en duiden hierbij het gevoel van het kind.

Zij proberen zelf het hoofd koel te houden door rustig te blijven omdat zij beseffen dat boos worden niet helpt. Desondanks reageren zij soms toch vanuit boosheid. Hiervan krijgen zij dan later spijt en proberen in de toekomst anders te handelen. Zij gaven aan dat wanneer het kind moe is, zij meer geduld en begrip voor het gedrag van het kind kunnen opbrengen.

M2: "Je zoekt vaak je grenzen op. We hebben dan strijd, maar we praten het achteraf altijd uit. We zijn beide behoorlijk temperamentvol dus ook in het goed maken! We kunnen goed ruzie maken en maken het ook weer goed!"

De andere drie ouders met een dochter, waarvan twee vaders en een moeder gaven aan dat hun kind nooit echt stout is, alleen af en toe ondeugend en dat vinden zij erbij horen.

Gevraagd naar wat ouders denken dat hun kind nodig heeft, gaven zij aan het belangrijk te vinden om veiligheid en goede zorg te bieden. Hierbij staan structuur en het stellen van grenzen voorop. Tevens willen zij er zijn voor hun kind waarbij zij aandacht hebben voor zijn belevingswereld waardoor het de ruimte en de vrijheid heeft om zichzelf te ontwikkelen. Zij proberen zich te verplaatsen in het kind en het serieus te nemen. Ook willen zij ervoor waken geen hoge verwachtingen te stellen, maar plezier te stimuleren. Door middel van het geven van complimenten, proberen zij het zelfvertrouwen te stimuleren.

Gevraagd naar wat een goede ouder in hun ogen moet kunnen gaven zij aan dat het belangrijk is dat ouders op eigen gedrag kunnen reflecteren. Je moet kunnen leren van je fouten en indien nodig tijdig hulp vragen. Verder gaven zij aan dat je als ouders één

team hoort te vormen door onenigheid niet in het bijzijn van het kind uit te spreken. Daarnaast vinden zij het belangrijk om niet alleen maar bezig te zijn met de ouderrol, maar ook tijd voor zichzelf en/of de partner en omgeving vrij te maken. Maar bovenal willen zij hun kind liefdevol laten opgroeien.

Eén van de vaders gaf aan dat hij vindt dat iedereen van nature een goede ouder is, maar dat de omstandigheden het moeilijk kunnen maken. Als voorbeeld gaf hij hierbij de financiële situatie en de steun vanuit de omgeving.

M3: "Daarom vind ik dat je het als ouder nooit verkeerd kunt doen, zolang je het maar met goede bedoelingen en liefde doet."

4.2 Interviews

4.2.1 Verwachting ouderschap

In de interviews werd specifiek gevraagd naar wat voor vader of moeder de ondervraagde ouders hadden verwacht te zullen worden. Drie vaders gaven aan dat zij verwachtten een betrokken en niet al te strenge vader te worden. Hiervan gaf één vader aan geen fulltime werkende vader te worden, maar genoeg tijd door te brengen met zijn gezin en hier ook van te genieten. Twee vaders gaven aan dat zij verwachtten veel tijd vrij te zullen maken om leuke dingen te doen, hun kind veel te leren en samen de wereld te ontdekken door aan te sluiten op hun beleavingswereld. Eén van de ondervraagde vaders gaf aan dat hij verwachtte een strenge doch rechtvaardige vader te worden.

Twee moeders gaven aan dat zij verwachtten een zorgzame en liefdevolle moeder te worden. Eén van deze moeders verwachtte veel tijd en aandacht te hebben voor haar kind door veel activiteiten samen te ondernemen. Een andere moeder gaf aan dat zij zichzelf al helemaal zag zitten met een kopje thee om drie uur 's middags, waarschijnlijk omdat zij haar eigen moeder zich zo herinnert. Weer een andere moeder verwachtte een vrije moeder te worden, waarbij veel mogelijk is. Zo is zij zelf ook opgevoed en dit heeft zij altijd als fijn ervaren. Dit is dan ook voor haar de reden dat zij dit wil overbrengen op haar eigen kind. Daarnaast noemde zij dat, toen zij de verhalen van andere ouders hoorde, zij nog geen duidelijke verwachting kon maken van het ouderschap omdat zij er nog geen eigen ervaringen en gevoelens aan kon koppelen.

4.2.2 Ervaring ouderschap

Zes van de zeven ouders ervaren minder vrije tijd voor zichzelf, hun partner en omgeving als de grootste verandering die het ouderschap met zich mee brengt. Zij ervaren vrijwel continu in de ouderrol te zitten waarin zij van alles moeten regelen en organiseren rondom de opvoeding en het huishouden. Hierdoor ervaren zij minder spontaniteit omdat alles gepland moet worden. Doordat zij hier zo druk mee zijn, voelen zij zich vaak uitgeput en zien zij de ouderrol als een pittige taak. Toch zijn zij heel tevreden over hoe hun leven als ouder er uitziet en genieten zij van elk moment met het gezin.

Eén van de vaders vertelde dat hij minder is gaan werken zodat hij veel tijd met zijn kinderen kan doorbrengen zoals hij van tevoren ook verwachtte. Hij zoekt veel informatie omtrent de opvoeding op in wetenschappelijk verantwoorde boeken en heeft enkele cursussen bijgewoond waaronder 'Stevig Ouderschap'. Dat hij zijn rol als vader serieus neemt, valt zijn omgeving ook op. Hij wordt dan ook regelmatig om advies gevraagd door één van zijn vrienden of collega's. Dit ervaart hij als fijn en hij voelt zich hierdoor erkend in zijn rol als vader.

Eén van de moeders ervaart, naast minder vrije tijd, de zorg voor het kind en niet alleen meer voor zichzelf hoeven zorgen als grootste verandering. Een andere moeder omschrijft zichzelf als een rustiger persoon, zij omschrijft dit zelf als 'menselijker'.

4.2.3 Rollen ouders

Over het algemeen nemen ouders veel dezelfde rollen aan. De overeenkomende rollen zijn uiteraard de vader- of moederrol, partner, werknemer, familielid en vriend of

vriendin. De rollen staan genoemd van meest naar minst voorkomend. Twee vaders en een moeder gaven ook aan de rol van sporter te vervullen. Twee moeders gaven aan de rol van huishoudster te vervullen. Vijf ouders gaven aan dat veel van deze rollen in het teken staan van hun kinderen.

Twee vaders zeggen ook zichzelf het meeste in de ouderrol te zien. Zij kunnen echter de ouderrol tijdelijk naast zich neerleggen wanneer zij de rol van werknemer vervullen. Door een goede balans te hebben gevonden tussen beide rollen beleven zij dit als positief. Een andere vader gaf aan dat hij zijn onderzoekende rol als werknemer terugziet in zijn rol als vader. Hij ervaart het als positief dat hij zijn werkervaring kan toepassen in zijn rol als ouder. Daarnaast wordt zijn rol als vader ook erkend door zijn collega's wat hem een prettig gevoel geeft.

Twee van de moeders geven ook aan zichzelf het meest in de ouderrol te zien waardoor zij de rollen die zij vervullen in hun vrije tijd minder vaak terugzien. Wel ervaren zij tevreden te zijn met de verdeling van de intensiteit van de verschillende rollen. Eén van hen gaf aan dat, sinds zij zelf ouder is geworden, de band met haar eigen ouders is veranderd. Zij ervaart de verstandhouding met haar eigen ouders als gelijkwaardiger. Zij ervaart het als prettig dat zij haar ouderschapservaringen kan delen met haar eigen ouders.

Er is een moeder die haar werk/rol als gastouder perfect kan combineren met haar rol als moeder. Doordat zij thuis werkt, kan zij veel tijd doorbrengen met haar kind wat zij als positief ervaart. Ook is er een moeder die aangeeft blij te zijn dat zij naast haar moederrol ook de rol van werknemer vervult. Als werknemer kan zij even uit de hectiek die de moederrol met zich meebrengt stappen.

4.2.4 Sociaal netwerk ouders

Het sociale netwerk van ouders bestaat voornamelijk uit hun ouders, schoonouders en andere familieleden. Daarnaast gaven de meeste ouders aan veel vrienden te hebben met kinderen in dezelfde leeftijd. Het geeft hen een veilig gevoel dat zij op hun eigen netwerk kunnen terugvallen. Zo passen de ouders en schoonouders het meeste op de kinderen. Wanneer dit niet mogelijk is geven alle moeders en de helft van de vaders de voorkeur aan een oppas uit hun overige sociale netwerk omdat dit hen een vertrouwd gevoel geeft. Zo geeft één van de moeders aan dat haar broer regelmatig op haar kinderen past en zij geregeld op zijn kinderen past.

Alle vaders geven aan voldoende steun te ervaren vanuit hun sociale netwerk, waarbij één vader specifiek aangeeft dat dit zijn rol als vader versterkt. Ook alle moeders ervaren voldoende steun vanuit hun sociale netwerk. Daarnaast hebben zij de behoefte hun ervaringen met andere moeders te delen en via die wijze erkenning te krijgen in hun rol als moeder. Deze behoefte vervullen zij bijvoorbeeld door een WhatsAppgroep met vriendinnen en/of moeders met kinderen in dezelfde leeftijd.

Zoals genoemd bestaat het sociale netwerk van ouders naast hun familie voornamelijk uit vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd. Hiermee ondernamen zij geregeld gezamenlijke activiteiten waar ieder gezinslid veel plezier uit haalt.

4.2.5 Ondersteuningsbehoefte ouders

Geen van de ouders geeft aan op dit moment behoefte te hebben aan professionele ondersteuning. Vooraf aan het ouderschap hebben zij hun huis kindproof gemaakt en de nodige informatie opgezocht. Zes ouders gaven aan dat zij vooraf aan het ouderschap niet beter voorbereid konden worden omdat zij de informatie of verhalen nog niet konden koppelen aan eigen ervaringen en gevoelens. Zij hadden er nog geen helder beeld bij. Per fase hebben zij behoefte aan informatie die op dat moment aansluit bij het kind. Zij bereiden zichzelf per fase voor door bijvoorbeeld informatie van het Jeugd en Gezinsteam (JGT), het boek 'Oei ik groei' of door contact met een professional.

Zo geeft één van de vaders aan een situatie eerst zelf te moeten meemaken om daar op in te kunnen spelen. Een andere vader gaf aan de kraamhulp in het begin erg prettig te

vinden zodat hij en zijn partner vervolgens met de nodige tips en adviezen voor het kind konden zorgen.

Drie ouders gaven aan meer behoefte te hebben aan ontspanning en rust, om meer tijd vrij te kunnen maken voor zichzelf, hun partner en omgeving. Hiervan vraagt één moeder zich af of andere ouders dit ook zo ervaren.

M4: "Ik had opgegeven moment zoiets van: nee, mama wil hier eigenlijk gewoon even zitten en naar jou kijken hoe je speelt in het water. Oh ik ben echt een luie moeder, hebben andere moeders dat nou ook?"

5. CONCLUSIE

Aan de hand van de onderzoeksresultaten, en een koppeling met de theorie uit het theoretisch kader, kan er antwoord worden gegeven op de onderzoeksvraag. Per deelvraag worden de conclusies beschreven om vervolgens een onderbouwd antwoord te kunnen geven op de centrale hoofdvraag. Deze centrale hoofdvraag luidt als volgt:

"Hoe ervaren ouders het ouderschap en op welke manier kunnen zij beter worden ondersteund in het ouderschap?"

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te verkrijgen in de ervaringen van ouders met een peuter van drie jaar oud in de regio Leiden. Wanneer deze inzichten verkregen zijn kan er gekeken worden op welke manier zij beter ondersteund kunnen worden. Het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding kan deze verkregen informatie delen met de samenleving en met name de professionals zodat zij welzijnsbevorderend kunnen interveniëren.

De onderstaande conclusies zijn representatief voor de doelgroep. De doelgroep betreft ouders met kind van drie jaar oud, woonachtig in de omgeving Leiden. Dit betreft voornamelijk midden- tot hoogopgeleide ouders met een Nederlandse nationaliteit die leven als twee-oudergezin. Er is geen onderscheid gemaakt naar leeftijd, geloof en burgerlijke staat. Hierdoor wordt de diversiteit van de onderzoekspopulatie vergroot. Deze conclusies betreffen niet de gehele ouderpopulatie.

Deelvraag 1: In hoeverre maken ouders gebruik van hun sociale netwerk om hun ouderrol te versterken?

Eerst wordt er gekeken naar wie tot het sociale netwerk van ouders behoren. Bij het krijgen van een kind verschuift het sociale netwerk, dit wordt vooral gezien bij vrouwen omdat zij gemiddeld genomen meer zorgtaken op zich nemen dan mannen en hierdoor vaker thuis zijn. Vaak gaan zij minder werken waardoor zij minder contact hebben met collega's. Daarnaast hebben zij ook minder vrije tijd waardoor zij minder contact hebben met vrienden. Vanuit de behoefte aan contact met mensen die zich in dezelfde levensfase bevinden, zijn ouders sneller geneigd te verhuizen naar een buurt waar meer gezinnen wonen. Immers hier is de kans groter dat zij in contact komen met gelijkgestemden. De behoefte aan goed contact met familie neemt toe omdat zij bij de zorg voor hun kinderen kunnen helpen (Kalmijn, 2001). De ondervraagde ouders geven dan ook aan goed contact te hebben met hun ouders en schoonouders. Zij geven de voorkeur aan een oppas uit het eigen sociale netwerk omdat dit vertrouwd is. Hun ouderrol wordt versterkt door een veilig gevoel omdat zij weten dat zij kunnen terugvallen op hun familie wanneer dit nodig is.

Ook de behoefte aan contact met vrienden verandert, ouders hebben meer behoefte aan contact met vrienden die ook kinderen hebben (Kalmijn, 2001). De meeste ouders geven inderdaad aan dat zij voornamelijk vrienden hebben met kinderen in dezelfde leeftijd. Zij vinden het fijn om onderling ervaringen te delen en halen hier ook erkenning uit. Daarnaast ondernemen zij geregeld samen activiteiten wat zorgt voor meer plezier in de ouderschapsbeleving en hun rol als ouder versterkt.

Vanuit het sociale netwerk ervaren ouders steun. Deze steun is belangrijk voor het welbevinden van het individu. Sociale steun is te verdelen in zes verschillende vormen (Sonderen, 2012). Per vorm worden de resultaten van de ouders verwerkt.

Ouders ervaren voldoende *alledaagse emotionele ondersteuning* vanuit hun partner en hun naaste omgeving. Echter geven de ouders aan meer op zoek te zijn naar erkenning

voor de dagelijkse activiteiten waaraan ouders worden blootgesteld. Alle ondervraagde ouders ervaren voldoende *emotionele steun bij problemen*. Zij weten dat zij kunnen terugvallen op hun partner en sociale netwerk wanneer zij dit nodig hebben. Ouders voelen voldoende *waarderingssteun* en dan met name van hun partner. Zij ervaren een gelijke verdeling binnen het gezin en zijn tevreden met de zorgtaken die zij vervullen. Geen enkele ouder gaf aan ontevreden te zijn met de *instrumentele ondersteuning*. Vooraf aan het ouderschap hebben zij hun huis kindproof gemaakt en de nodige spullen aangeschaft. De meeste ouders ervaren onvoldoende *sociaal companionship*, oftewel het opzoeken van gezelligheid. Zij hebben de behoefte om meer tijd voor zichzelf, hun partner en omgeving vrij te maken en spontane acties te ondernemen. Wel ervaren de ouders voldoende *informatieve ondersteuning*. Wanneer zij in een nieuwe fase beland zijn, weten zij waar zij betrouwbare informatie kunnen vinden om hun behoefte hierin te bevredigen.

Er kan geconcludeerd worden dat ondervraagde ouders een groot sociaal netwerk hebben waarop zij kunnen terugvallen. Hier maken zij dan ook geregeld gebruik van in de vorm van oppas en gezamenlijke activiteiten. Daarnaast ervaren zij veel steun en erkenning waardoor het zelfvertrouwen toeneemt en dit een positief effect heeft op hun rol als ouder.

Deelvraag 2: Welke verschillende rollen nemen ouders aan en hoe verhouden deze rollen zich tot de ervaring van het ouderschap?

De verschillende rollen die ouders aannemen zijn uiteraard de vader- of moederrol, partner, werknemer, familielid en vriend of vriendin. De rollen staan genoemd van meest naar minst voorkomend. Een enkele ouder gaf ook aan de rol van sporter te vervullen. Twee moeders gaven aan de rol van huishoudster te vervullen. Vrijwel alle ouders gaven aan dat veel van deze rollen in het teken staan van hun kinderen.

De ouderrol komt het meest voor. Door de intensiteit van de ouderrol zijn ouders minder geneigd om de andere rollen te vervullen hetgeen een negatief effect kan hebben op het ouderschap. Dit wordt ondersteund door de identiteitstheorie die stelt dat de mate waarin een individu belang stelt aan een identiteit deze rol een meer prominente plaats inneemt. Zo is er vaak weinig tijd om de partnerrol te vervullen waardoor de partnerrelatie onder druk komt te staan. Dit heeft vervolgens een negatief effect op het ouderschap.

Anderzijds kan de ouderrol een positief effect hebben op de rol van vriend en/of familielid. Eerder is genoemd dat ouders meer behoefte hebben aan een goede band met hun familie en meer behoefte hebben aan vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd (Kalmijn, 2001). Door deze behoefte te vervullen zullen zij naast de ouderrol ook de rol van vriend en familielid meer vertonen. In die rol ervaren zij ontspanning en erkenning waardoor de diverse rollen meer in balans met elkaar komen. Dit heeft een positief effect op het ouderschap. Echter, menig ouder blijkt het lastig te vinden om de juiste balans tussen de diverse rollen te verkrijgen.

Er kan geconcludeerd worden dat de ondervraagde ouders een juiste balans hebben gevonden in de verschillende rollen die zij aannemen. Dit heeft een positief effect op de ervaring van het ouderschap. De negatieve aspecten worden door hen vrijwel niet ervaren. Dit kan komen doordat zij al drie jaar de rol van ouder vervullen en hierdoor gaandeweg hun balans hebben gevonden.

Deelvraag 3: Wat vinden ouders belangrijke competenties met betrekking tot de opvoeding?

Wat ouders allemaal belangrijke competenties vinden is uitgebreid beschreven in de resultaten van het onderzoek. Wanneer je de in kaart gebrachte levensvaardigheden van het lectoraat ernaast legt kunnen deze competenties worden ingedeeld.

Geconcludeerd kan worden dat ouders aangeven dat zij veiligheid en goede zorg voor hun kind belangrijk vinden, dit betekent dat zij sociale verantwoordelijkheid ervaren. Daarnaast vinden zij het belangrijk om voldoende aandacht aan hun kind te geven wat hen zelfbewust maakt. Wanneer een kind ondeugend gedrag vertoont, proberen ouders het kind uit het moment te halen. Hierbij komt het van pas als een ouder creatief kan denken en dit ook kan inzetten. Wanneer een ouder fouten maakt, vinden zij het belangrijk dat hiervan geleerd wordt. Om deze fouten te erkennen, moet er kritisch naar het eigen gedrag worden gekeken door de ouders. Wat zij ook aangeven belangrijk te vinden is dat de ouders één team vormen en onenigheden later, zonder het bijzijn van het kind, naar elkaar uitspreken. Dit vraagt om heldere communicatie en een goede relatie tussen beide ouders. Onder elke omstandigheid hoort een ouder zijn hoofd koel te houden en rustig te blijven, hiervoor is een grote dosis zelfrespect nodig. Wanneer een kind moet worden toegesproken en uitleg moet worden gegeven aan het gedrag, is het van belang dat een ouder zijn eigen emoties onder controle houdt en om kan gaan met stress. Om zich te kunnen verplaatsen in het kind en zijn gevoelens te benoemen, is het van belang dat een ouder beschikt over een empathisch vermogen (Pettersen, et al., 2017).

Centrale vraagstelling: Hoe ervaren ouders het ouderschap en op welke manier kunnen zij beter worden ondersteund in het ouderschap?

Het doel van dit onderzoek was om de ervaringen en ondersteuningsbehoefte van ouders in kaart te brengen. Aan de hand van de deelconclusies kan er antwoord worden gegeven op de centrale vraag. Dit wordt onderbouwd door middel van het model van Wilkins (2006).

Vanuit het verantwoordelijkheidsgevoel dat ouders ervaren wanneer zij net ouder zijn geworden, groeien ouders in hun ouderrol. Ouders willen het juiste doen voor hun kind, maar weten nog niet hoe zij dit moeten doen. Zij stellen hoge eisen aan zichzelf, maar hebben nog weinig succeservaringen. Hierdoor kunnen zij onzeker worden en zich terugtrekken waardoor zij in een sociaal isolement terecht komen. Voor de ondervraagde ouders is dit echter niet meer van toepassing omdat zij al tenminste drie jaar de ouderrol vervullen. Zij hebben voldoende succesmomenten ervaren en voelen zich inmiddels een goede ouder. Hoewel zij aangeven het ouderschap erg pittig te vinden, ervaren zij dankzij hun groot sociaal netwerk voldoende steun. De ondervraagde ouders hebben een balans gevonden tussen de diverse rollen die zij aannemen, maar hebben nog wel behoefte aan meer ontspanning en vrije tijd. Zij hebben weliswaar een balans gevonden, maar dit is nog een broos evenwicht. Desalniettemin zijn zij allen heel tevreden over hoe hun leven als ouder eruit ziet en genieten zij van elk moment met het gezin. Zij bevinden zich aan het einde van deze groeispiraal waardoor zij op dit moment geen behoefte hebben aan professionele ondersteuning.

6. AANBEVELINGEN

Gebaseerd op de conclusie dat de ondervraagde ouders het ouderschap als positief ervaren en geen behoefte hebben aan professionele ondersteuning, zijn er geen specifieke aanbevelingen met betrekking tot de centrale vraagstelling.

Echter naar aanleiding van de deelvragen is inzichtelijk geworden dat de ouders wel meer behoefte hebben aan ontspanning en vrije tijd hetgeen de balans tussen de diverse rollen ten goede komt en daarmee een positief effect heeft op ouderrol. Omdat op basis van dit onderzoek niet inzichtelijk is wat ouders hieronder verstaan, en dit voor iedereen verschillend kan zijn, kan er geen concreet advies worden gegeven hoe ouders hiermee geholpen kunnen worden. De aanbeveling voor het lectoraat Ouderschap en Ouderbegeleiding is dan ook een vervolgonderzoek uit te laten voeren om deze behoefte inzichtelijk te krijgen zodat er een passende ondersteuning kan worden geboden. Wat hierbij zou kunnen helpen is om, al dan niet in combinatie met het vervolgonderzoek, voorlichtingsavonden te organiseren die in het teken staan van ouderschap. Hierbij kan het belang van de juiste balans tussen de rollen onder de aandacht worden gebracht. Ook kunnen dit soort themabijeenkomsten bijdragen aan het opbouwen/uitbreiden van het sociale netwerk van ouders.

Alle ouders uit de onderzoeksgroep hebben aangegeven veel steun vanuit hun (grote) sociale netwerk te ervaren hetgeen hun ouderrol positief beïnvloedt. Vooral de moeders gaven aan het fijn te vinden om ervaringen te delen, van elkaar te leren en erkenning te verkrijgen middels hun sociale netwerk. Hieruit volgt de aanbeveling om het netwerk van ouders te versterken. Dit kan worden gedaan door hen fysiek samen te brengen door middel van het organiseren van themabijeenkomsten die aansluiten bij hun beleavingswereld. Deze bijeenkomsten kunnen door verschillende organisaties alsmede studenten worden georganiseerd. Ook kan worden gedacht aan het oprichten van whatsappgroepen waarbij ouders met kinderen in dezelfde leeftijdsfase online worden samengebracht. Hierbij dient wel een maximale omvang in acht te worden genomen en tevens de mogelijkheid geboden te worden dat ouders desgewenst contactgegevens kunnen uitwisselen om los van de groep contact met elkaar te kunnen leggen.

Gezien het gegeven dat de ondervraagde ouders onderdeel uitmaken van een selecte homogene doelgroep is de uitkomst van dit onderzoek niet representatief voor de gehele ouderpopulatie met een kind in de leeftijd van drie jaar. Hieruit vloeit de aanbeveling om dit onderzoek opnieuw uit te voeren maar dan bij een bredere doelgroep, denk hierbij aan ouders met een andere nationaliteit, alleenstaande ouders en ouders met een lager opleidingsniveau. Om een representatieve uitkomst te verkrijgen dient dan wel de onderzoeksgroep te worden vergroot.

7. KRITISCHE BLIK

In dit hoofdstuk wordt teruggekeken op het onderzoek, waarbij onderscheid wordt gemaakt tussen het product en het proces.

7.1 Product

Achteraf kan worden geconstateerd dat de centrale onderzoeksvraag te weinig ingekaderd is. Een tekortkoming is dat er meer doorgevraagd had kunnen worden op de samenhang tussen de verschillende rollen die ouders vervullen. Dit in combinatie met het gegeven dat de ouders niet teveel belast mochten worden (zoals hieronder beschreven bij het proces).

Met betrekking tot de onderzoeksgroep is geconcludeerd dat deze niet representatief is voor de ouderpopulatie met een kind in de leeftijd van drie jaar. Daarom is de aanbeveling gedaan om vervolgonderzoek te doen bij een bredere doelgroep. Men zou zich kunnen afvragen of de onderzoeksgroep überhaupt representatief is voor de doelgroep omdat zij al in beeld zijn bij het lectoraat en meedoen aan het project 'Leuker voor later' wat impliceert dat zij mogelijk meer bewust bezig zijn met het ouderschap dan gemiddeld.

7.2 Proces

Bij het wervingsproces van de respondenten zijn van twaalf briefschrijvers de contactgegevens bij het lectoraat opgevraagd. Van acht ouders werd het emailadres ontvangen waardoor niet alle briefschrijvers geïnterviewd konden worden. Dit heeft waarschijnlijk geen invloed op de uitkomst van het onderzoek gehad omdat de informatie uit de brieven wel in de analyse is verwerkt.

Vanuit het lectoraat is aangegeven dat de interviews telefonisch afgenomen moesten worden om de ouders niet teveel te belasten. Dit is door de onderzoeker mogelijk te letterlijk geïnterpreteerd. Er was een gevoel dat er niet teveel beslag op de beschikbare tijd van de ouders gelegd mocht worden waardoor het interview diepgang mist. Dit gevoel werd door sommige ouders ook bevestigd: zij gaven bij controlevragen aan dat deze informatie al bekend was bij het lectoraat. Maar andere ouders gaven wel de ruimte om meer door te vragen. Daarnaast was er al begonnen met het afnemen van de interviews voordat er volledige feedback van de begeleider was ontvangen. In de feedback werd aangekaart dat er meer kon worden doorgevraagd naar bepaalde topics.

LITERATUURLIJST

- Baarda, B., Bakker, E., Fischer, T., Goede de, M., Peters, V., & Velden van der, T. (2013). *Basisboek kwalitatief onderzoek. Handleiding voor het opzetten en uitvoeren van kwalitatief onderzoek*. Groningen/Houten: Noordhoff Uitgevers.
- Burke, P. J., & Reitzes, D. C. (1981). The Link between Identity and Role Performance. *Social Psychology Quarterly*, 44(2), 83-92.
- Burke, P. J., & Stryker, S. (2000). The Past, Present, and Future of an Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*, 63(4), 284-297.
- Callero, P. L. (1985). Role-Identity salience. *Social Psychology Quarterly*, 48(3), 203-215.
- Captise. (2016, mei 28). *Onderzoek Ouders over ouderschap*. Opgeroepen op juli 23, 2018, van Captise: <https://www.captise.nl/Zorg-Jeugd/ArtMID/504/ArticleID/2125/Onderzoek-Ouders-over-het-ouderschap>
- Gravesteyn, C., & Ketner, S. (2016). Ouderschap is multitasken: ondersteun ouders alle ballen in de lucht te houden. *Aandacht*, 1, 21-30.
- Hoek, M. (2010). Ouderschapsgroei van beginnende ouders. Van besef van verantwoordelijk-zijn tot 'goede ouder' -ervaring. *Ouderschap & Ouderbegeleiding*, 13(1), 33-36.
- Hogeschool Leiden. (z.d.). *Leuker voor Later*. Opgeroepen op januari 18, 2018, van Hogeschool Leiden: <https://www.hsleiden.nl/ouderschap-en-ouderbegeleiding/onderzoek/leuker-voor-later>
- Hogeschool Leiden. (z.d.). *Ouderschap en Ouderbegeleiding*. Opgeroepen op januari 18, 2018, van Hogeschool Leiden: <https://www.hsleiden.nl/ouderschap-en-ouderbegeleiding>
- Kalmijn, M. (2001). Veranderingen in vriendschapsnetwerken tijdens de levensloop: Een toets van de paarsgewijze-afzonderingshypothese. *Mens en Maatschappij*, 76, 221-239.
- Kluwer, E. (2016, november 11). *Prof. Dr. Esther Kluwer*. Opgeroepen op april 25, 2018, van YouTube: <https://www.youtube.com/watch?v=mjsBKF5j9Wc&feature=youtu.be>
- Nederlands Centrum Jeugdgezondheid & Nederlands Jeugdinstituut. (sd). *De kracht van een goede partnerrelatie tussen ouders*. Opgeroepen op april 25, 2018, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/nl/Download-NJi/Publicatie-NJi/De-kracht-van-een-goede-partnerrelatie-tussen-ouders-factsheet.pdf>
- Nederlands Jeugdinstituut. (2016, december 30). *Gezinnen*. Opgeroepen op mei 18, 2018, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp/Cijfers-per-onderwerp-Gezinnen>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Armoede in gezinnen*. Opgeroepen op mei 18, 2018, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/nl/Databank/Cijfers-over-Jeugd-en-Opvoeding/Cijfers-per-onderwerp-Armoede-in-gezinnen>
- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Ouderschap*. Opgeroepen op mei 18, 2018, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/nl/Opvoeden-Achtergronden-Definitie/Ouderschap>

- Nederlands Jeugdinstituut. (z.d.). *Partnerschap*. Opgeroepen op april 25, 2018, van Nederlands Jeugdinstituut: <https://www.nji.nl/nl/Opvoeden-Achtergronden-Definitie/Partnerschap>
- NIBUD. (2015, maart 11). *NIBUD: Traditioneel kostwinnersgezin met modaal inkomen heeft het financieel gezien zwaar*. Opgehaald van NIBUD: <https://www.nibud.nl/beroepsmatig/nibud-traditioneel-kostwinnersgezin-met-modaal-inkomen-heeft-het-financieel-gezien-zwaar/>
- Ouders van nu. (z.d.). *Balans tussen werk en privé*. Opgeroepen op mei 18, 2018, van Ouders van nu: <https://www.oudersvannu.nl/baby/opvoeden/werk-prive-balans/>
- Ouderschap en Ouderbegeleiding*. (2018, Januari 9). Opgehaald van Hogeschool Leiden: <https://www.hsleiden.nl/ouderschap-en-ouderbegeleiding>
- Peters, M. (2009). *Je sociale leven verandert*. Opgeroepen op februari 19, 2018, van Anababa: <http://www.anababa.nl/jij-als-ouder/tegenvallers-ouderschap/je-sociale-leven-verandert>
- Petterson, D., Gravesteyn, C., & Peschier, C. (2017). De kracht van alledaags ouderschap. Versterken van levensvaardigheden van ouders. *Pedagogiek*, 37(1), 29-30.
- Rijksoverheid. (2018). *Jeugdhulp bij gemeenten*. Opgeroepen op mei 22, 2018, van Rijksoverheid: <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/jeugdhulp/jeugdhulp-bij-gemeenten>
- Schaufeli, W., & Bakker, A. B. (2013). *De psychologie van arbeid en gezond*. Houten: Bohn Stafleu van Loghum.
- Stryker, S., & Serpe, R. T. (1994). Identity salience and psychological centrality: Equivalent, overlapping, or complementary concepts? *Social Psychology Quarterly*, 57(1), 16-35.
- Symoens, S., & Bracke, P. (2007). Balanceren op de scheidingslijn tussen werk en gezin. Werk-gezin conflict en tevredenheid in Vlaanderen en andere Westerse landen . *Vlaanderen gepeild*, 262-297.
- van der Linden, D., Goossens, F. X., & Speetjens, P. A. (2009). Kennis over opvoeden. De vragen van ouders, het aanbod van de overheid en de mogelijkheden van de markt. *Trimbos Instituut*.
- van Sonderen, E. (2012). *Het meten van sociale steun*. Groningen: Research Institute SHARE.
- Wilkins. (2006). A qualitative study exploring the support needs of first-time mothers on their journey towards intuitive parenting. *Midwifery*, 22(2), 169-180.

BIJLAGEN

1. De Brief

Beste ouder,

Er volgen straks tien vragen (thema's) die jij voor jouw kind kan beantwoorden. Wij maken daar in een later stadium een mooi document van: een herinnering voor later. Je hoeft de brief niet in één keer af te maken. Als je tussentijds stopt, gaat het programma de volgende keer verder waar je gebleven bent. Bewaar dan wel even de uitnodigingsmail met de juiste link.

We vragen soms naar gebeurtenissen of personen. Je hoeft geen namen te noemen, als je dat niet prettig vindt. Je zou bijvoorbeeld voor initialen kunnen kiezen. In ons onderzoek worden namen en andere herkenbare zaken uiteraard verwijderd.

Natuurlijk hoef je ook niet alle voorbeeldvragen precies te beantwoorden, misschien vind je ze niet allemaal relevant. Je kunt ook een vraag als geheel overslaan, als je deze niet kan of wil beantwoorden, of als je het invullen anders te lang vindt duren. Je hoeft er niet meer tijd aan te besteden dan aan een interview!

Vriendelijke groet,
Team Leuker voor later

Jouw kind

Beschrijf wat voor 'n persoontje jouw peuter op dit moment is. Wat is haar/zijn karakter? En hoe is het voor jou om zijn/haar ouder te zijn? Welke gedachten en gevoelens heb je daarbij?

Verwachtingen en realiteit

Welke verwachtingen had jij zelf bij het ouderschap? Hoe dacht je dat het zou zijn, een peuter in huis? Welke dingen zijn zoals je het je had voorgesteld, welke dingen zijn anders?

Jullie gezin

Beschrijf voor je peuter waar hij/zij woont, hoe de gezinssituatie op dit moment is, wie zijn/haar ouders zijn, welke huisdieren er bij jullie wonen, hoe zijn/haar kamer eruit ziet etc. etc. Hoe ziet zijn/haar omgeving er nu uit? Hoe beleef jij dit als ouder?

Sociale netwerk

Beschrijf het 'sociale netwerk' van jouw peuter. Denk aan vriendjes/vriendinnetjes, familieleden, oppas, etc. Wie komen er bij jullie over de vloer, wie kent jouw peuter zo al en hoe gaat hij met hen om? Vertel ook of jij dit herkent, hoe was het toen je zelf klein was?

Steun

In het ouderschap is het fijn als je als ouder geholpen wordt. Met welke vragen zit jij wel eens? Welke mensen helpen jou als ouder, en hoe doen zij dat? Denk hierbij aan gesprekken voeren, oppassen, de taakverdeling met je eigen partner, en hulp van bijvoorbeeld (schoon) ouders, familieleden of vrienden/vriendinnen.

Mooie momenten

Welke grappige uitspraken heb jij de afgelopen tijd van jouw peuter gehoord? En welke lieve dingen heeft hij/zij voor jou gedaan? Hoe reageer jij op dit soort momenten?

Een doordeweekse dag

Beschrijf de activiteiten van jouw peuter op één of twee gewone doordeweekse dagen, en vertel er ook bij hoe jouw eigen dag er gemiddeld uit ziet, en eventueel die van je partner. Op welke momenten doen jullie dingen samen, en op welke momenten hebben jullie een 'eigen programma'?

Moeilijke momenten

Wanneer was je peuter stout of ondeugend? Wat deed hij of zij toen? Wat doet dit met jou, hoe reageerde jij zelf?

Ouderschap

Later is het leuk om na te lezen hoe jij jouw ouderschap hebt beleefd. Wat denk je dat jouw peuter belangrijk vindt aan zijn/haar ouder(s)? Wanneer is iemand volgens jou een goede ouder? Wat moet een goede ouder kunnen, doen? Welk cijfer geef jij jezelf als ouder en waarom?

Toekomst

Denk na over later en beschrijf hoe je de toekomst voor je ziet. Welke droom heb je voor jouw eigen toekomst? Welke droom heb je voor jouw peuter? Wat ga je doen om dit te realiseren?

2. Topiclijst

Topics
Verwachting ouderschap
Ervaring ouderschap
Verschillende rollen
Sociaal netwerk
Ondersteuningsbehoefte
Levensvaardigheden
De brief

3. Vragenlijst

Topics	Voorbeeldvragen
Verwachting ouderschap	• Wat voor ouder (<u>vader/moeder</u>) dacht je te worden?
Ervaring ouderschap	• Wat is de grootste verandering in jouw/jullie dagelijksleven?
Verschillende rollen	• Welke rollen neem je door de gehele week heen aan? Naast ouder, werknemer *Denk aan: familielid, vriend, sporter, vrije tijd etc. • Welke rol komt het meeste tot uiting? • Is er een rol die je meer zou willen zien van jezelf? Welke rol zou jij meer willen zien van jezelf? • <u>Merk je dat er rollen 'onder druk' komen te staan door de ouderrol?</u> • <u>Hoe verhouden deze rollen zich tot de ervaring van het ouderschap?</u>
Sociaal netwerk	• <u>Wanneer</u>In hoeverre maak jij gebruik van jouw sociale netwerk? • <u>Van wie</u>ervaar jij allemaal steun? Welke steun is voor jou het meest belangrijk? • <u>*Denk ook aan: buur(bewoners), mede-ouders waarmee incidenteel contact plaatsvindt om je rol als ouder te versterken?</u> • Ervaar jij voldoende steun van jouw sociale netwerk?
Ondersteuningsbehoefte	• Op welk gebied had jij vooraf meer informatie/ ondersteuning gehad willen hebben? • Op welk gebied heb jij op dit moment behoefte aan informatie/ ondersteuning? • Van wie zou je deze informatie/ ondersteuning willen krijgen? ** Denk aan formele en –informeleondersteuning (professional of elders) • <u>Is ouderschap voor te bereiden?</u> • <u>Hoe had jij het beste voorbereid kunnen worden?</u>
Levensvaardigheden	• Welke vaardigheid m.b.t. de opvoeding blink jij in uit? • Welke vaardigheid zou jij beter willen ontwikkelen m.b.t. de opvoeding? *** Denk aan verschillende soorten vaardigheden
De brief	• Wat vond je ervan om de brief te schrijven? • Wat zou je verbeteren aan de vorm van de brief?

4. Conceptueel model 1

	H = verwachting ouderschap	K = sociaal netwerk ouders	N = oudercompetenties1	O = oudercompetenties2
Vader en zoon ↓				
V1	Hij had geen verwachtingen, laat het ouderschap over zich heen komen.	Hij ervaart de belangrijkste steun aan partner. Daarnaast José (stevig ouderschap). Oppas door opa Endler, oma en zijn zus. Voelt zich het meest geholpen wanneer mensen dingen laten zien en voor doen. Met name wanneer erkent wordt hoe hij het ervaart. Verder is de taakverdeling tussen partners redelijk gelijk omdat zij beide 3 dagen werken. Hij vindt dat elke ouder dit zou moeten doen. Dit zorgt ervoor dat hij het ouderschap leuker en mooier ervaart.	Hij wordt bij moeilijke momenten soms boos, maar weet dat dit niet helpt. Handelt streng doch rechtvaardig. Spreekt zoon aan op een normale manier, schreeuwen maakt het alleen maar leuker. Dit is een leerproces, werkt steeds beter. Merkt dit ook aan zoon, is minder geneigd stoute dingen te doen behalve wanneer hij moe is.	Hij vindt het belangrijk om zekerheid en structuur te bieden. Volgens hem weet een goede ouder het hoofd koel te houden onder alle omstandigheden. Goed is goed genoeg en vraag tijdig om hulp waar nodig. Vindt dat een goede ouder open moet staan voor hulp en nieuwe inzichten. Verder vindt hij het belangrijk om als ouders één team te vormen en eventuele onenigheid later uit te spreken. Geeft zichzelf een 8. Het was erg wennen, veel geleerd, samen met partner goed opgepakt.
V2	Had geen verwachtingen, elke dag is weer een nieuw avontuur. Er kan van alles geplant worden, maar het loopt vaak toch anders.	Oppas: oma, opa, tante, oom, oppas. Praten over het ouderschap veelal met partner, ouders en schoonouders.	Hij kan bij moeilijk gedrag boos worden wanneer hij zelf moe is. Probeert vaak zoon uit het moment te halen en de reden te achterhalen waarom hij stout doet.	Hij vindt aandacht, gevoel gehoord te worden en (heel veel) liefde erg belangrijk. Dat maakt voor hem een ouder ook een goede ouder. Scoort naar eigen zeggen een 8 á 9, maar wanneer hij moe is een 5 of 6.
V3	Had geen idee over ouderschap. Wist dat hij kinderen wil en dat dit met vallen en opstaan zou gaan. Nooit verwacht dat een lach; kus; knuffel van zijn	Ervaart hulp bij de opvoeding als prettig. Prijst zich gelukkig met een groot sociaal netwerk, worden veel bijgestaan door familie en vrienden. Heeft zelf de meeste gesprekken met partner en eigen moeder. Weet	Hij vindt zoon niet vaak stout, eerder ondeugend. Natuurlijk zijn er grenzen. Heeft weleens de neiging fel te reageren wanneer hier overheen wordt gegaan. Ervaart later spijt en probeert in het	Hij vindt regelmatig aandacht, rust en regelmaat belangrijk. Hier zorgt een goede ouder dan ook voor en zorgt er daarnaast voor dat hij/zij er voor de kinderen is. Een goede ouder leert van fouten en

	kinderen zoveel voldoening kan geven.	dat partner dit ook met vriendinnen bespreekt.	vervolg anders te handelen.	verbeterd zichzelf. Zou zichzelf een acht geven.
Vader en dochter ↓				
V4	Vader zijn is ergens zoals hij het zich had voorgesteld, maar tegelijkertijd totaal anders. Hij heeft uitgekeken de wereld door de ogen van een kind opnieuw te ontdekken. Dankzij haar vragen lukt dit ook. Wel heeft hij minder tijd voor zichzelf en zijn vrienden dan hij had verwacht. Maar wat hij zich vooral niet kon voorstellen is het belachelijk grote geluksgevoel wanneer zij lacht; geniet; speelt.	Ervaart veel steun bij zijn eigen moeder, stelt vragen en waardeert haar mening en kennis. Daarnaast stelt hij veel vragen een mensen om zich heen die ook kinderen hebben: collega's, de gastouders, mensen in de kerk, mensen die hij ontmoet bij een speeltuintje. Ook bespreek hij veel met zijn partner en heeft hij het e.e.a. gelezen. Door al deze kennis samen te voegen en met elkaar te vergelijken, komen zij vaak tot een oplossing.	Zij is meestal een braaf meisje, maar zoekt zoals elke peuter grenzen op. Wanneer zij te ver gaat dan zegt hij hier wat van en meestal luistert zij goed en laat zich corrigeren. Maar er zijn dagen dat ze erg baldadig is en opzoek is naar van alles wat niet mag, dit ervaart hij alsof zij dit doet om hem boos te maken.	Hij ervaart dat zij behoefte heeft aan veiligheid en een ouder die er voor haar is wanneer zij wat kwijt wil of iets heeft meegemaakt. Daarnaast vindt hij dat er goed voor haar gezorgd moet worden en vindt hij het belangrijk om haar te stimuleren om te leren ontdekken. Hij geeft zichzelf een acht, doet het naar eigen zeggen goed al verliest hij nog wel eens zijn geduld.
V5	Hij had geen duidelijke verwachten, het komt zoals het komt. Vindt het erg mooi om te zien/ mee te maken hoe een peuter zelfstandigheid ontwikkeld. Ook ervaart hij het ouder worden van zijn dochters als iets positiefs want dan kan hij meer activiteiten met ze ondernemen. Geniet van de vrolijkheid van zijn dochters.	Hij ervaart steun van beide opa en oma, broers, zussen en aangetrouwde partners. Daarnaast kunnen zij met vragen/ problemen altijd bij vrienden terecht. Binnen de vriendengroep zijn er inmiddels heel wat ouders. Verder heeft hij niet veel vragen over het ouderschap en gaan heel veel dingen vanzelf. Waar hij soms wel moeite mee kan hebben is dat beide dochters erg op mama zijn gericht (bijvoorbeeld met	Hij vindt zijn dochter bijna nooit stout, wel ondeugend en soms ook erg driftig. Ondeugend wanneer zij snoep wil wanneer het niet mag. Wanneer papa of mama boos wordt gaat zij huilen. Hier probeert hij zij min mogelijk op te reageren en legt later uit waarom zij op dat moment geen snoep mag, maar later wel. Hierdoor kalmeert zij en wordt weer een vrolijke meid.	Hij ervaart het ouderschap als leuk, maar soms ook lastig. Wat het lastig voor hem maakt is de emotionele kant. Zijn kinderen worden groter en mondiger. Ze dagen hem uit, soms op het brutale af. Hij vindt het lastig om op zulke momenten zelf niet boos of geïrriteerd te raken. Hij verwacht dat zijn dochter het belangrijk vindt dat ze altijd bij haar ouders terecht kan met vragen en zich veilig voelt bij hen.

		naar bed gaan, hulp vragen etc.). Hij hoopt dat dit naarmate zij ouders worden veranderd.		Zelf vindt hij dat iedereen van nature een goede ouder is, maar dat de omstandigheden het moeilijker maken zoals de financiële situatie of steun vanuit de omgeving. Daarnaast vindt hij het belangrijk dat een kind, kind kan zijn. Geen hoge verwachtingen stelling op school en met sporten, maar zorgen dat zij plezier heeft. Hij geeft zichzelf een 7,5. Hij vindt het heerlijk om tijd door te brengen met zijn kinderen.
V6	Hij heeft nooit verwachtingen over het ouderschap gehad. Wel wist hij altijd al dat hij kinderen wilde, een soort 'oer gevoel'. Dit is uiteindelijk een zegen geweest. Wanneer hij zijn kinderen ziet rond stuiten voelt hij zich de gelukkigste man op aarde.	Hij zit niet echt met vragen, wanneer hij wel vragen heeft wordt hij zo nodig goed ondersteund. Zijn ouders en schoonouders passen regelmatig op, waarbij woensdag een vaste oppasdag is. Samen met zijn vrouw verdelen zij de opvoedtaken. Zij brengt haar meestal naar bed en hij brengt en haalt haar meestal van en naar school.	Wanneer zij haar zin niet krijgt, gaat ze zeuren en met spullen (kussens en speelgoed) gooien. Hij spreekt haar dan streng toe, wat resulteert in een beledigde dochter. Zij gaat dan in een hoekje huilen. Dit negeert hij bewust en dan trekt zij snel weer bij. Meestal is dit aan het eind van de dag wanneer vermoeidheid ook een rol speelt. Hij ervaart dit als vervelend, maar gaat er niet in mee anders leert zij het nooit.	Hij vindt het belangrijkste om er voor zijn dochter te zijn. Samen leuke dingen doen, maar vooral dat zij altijd bij hen als ouders terecht kan. Hij vindt het belangrijk om er voor haar te zijn als dat nodig is, maar haar ook de vrijheid te geven om zelf te ontdekken wat belangrijk is. Een goede ouder moet volgens mij zijn of haar kind steunen. Hij geeft zichzelf een 7,5. Hij vindt dat hij het goed doet als vader, maar er is altijd ruimte voor verbetering.
Moeder en zoon ↓				
M1	Zij vond het moeilijk om vooraf een voorstelling te maken van het ouderschap. Wel	Zij ervaart veel steun vanuit de familie. Alle opa's, oma's en tante L passen graag op. Ook ervaart zij veel	Wanneer hij ondeugd is proberen zij als ouders hem vaak af te leiden met een grapje, ondeugd	Zij vindt dat een goede ouder afgestemd is op zijn/haar kind en reageert op wat het kind nodig heeft.

	had zij veel positieve verwachtingen, al realiseerde zij zich ook dat hun leven er heel anders uit zou gaan zien. Dat klopte ook. Zij hadden samen al een mooi en gelukkig leven, maar met twee kinderen erbij is dit nog mooier geworden. Zij had van tevoren niet verwacht dat zij zoveel van iemand kon houden, dat gevoel is niet in woorden uit te drukken. Ook had zij niet verwacht dat het houden van ook een andere kant met zich meebrengt, namelijk bezorgdheid en kwetsbaarheid als het om haar kinderen gaat. Daar heeft zij zich niet op kunnen voorbereiden. Bovenal zijn de verwachtingen uitgekomen en is het veel mooier dan zij had kunnen bedenken.	steun van haar partner, een vaste taakverdeling is er niet echt. Wanneer zij vragen heeft bespreekt zij dit met haar partner, familie of vrienden.	zijn hoort erbij! Wanneer hij stout is en niet luistert dan krijgt hij een timeout tot hij weer rustig is. Zij blijven als ouders rustig en proberen woorden te geven aan zijn gevoelens, dit helpt ook voor hem. Maar soms worden zij zelf ook boos als hij te ver gaat. Hij ervaart dit als streng, maar wanneer zij dit achteraf aan hem uitlegt dan is alles vaak snel weer vergeten met een knuffel. Lang boos blijven gebeurt niet vaak en komt meestal door moeheid.	Een goede ouder is beschikbaar en biedt veiligheid. Zij vindt het belangrijk dat een goede ouder er voor haar kind is wanneer dat nodig is en tegelijkertijd het kind vertrouwen geeft om de wereld te ontdekken. Het kind steunen, grenzen stellen en duidelijkheid bieden. Zij realiseert zich dat het niet realistisch is om dit altijd te kunnen zijn en dat er gelukkig niet maar één goede ouder is. Zij denkt dat haar eigen zoon het belangrijk vindt dat zij er voor hem zijn. Hem aandacht geven en opmerken als hij bijvoorbeeld iets grappigs doet, maar ook wanneer hij iets moeilijk vindt. Dat zij hem troosten en geruststellen als dat nodig is of helpen met iets spannends. Dat zij naar hem luisteren als hij iets wilt vertellen of vragen. Bovenal dat hij voelt dat hij erg geliefd is door zijn ouders.
M2	Zij verwachtte dat ouderschap gezellig, maar ook pittig zou zijn. Minder tijd voor zichzelf en slapeloze nachten. Alles is uitgekomen, maar veel leuker dan zij zich had	Zij praat het meest met een groepje moeders waarvan de kinderen in hetzelfde jaar geboren zijn. Daarnaast ervaart zij steun van haar partner en oma.	Hij zoekt vaak grenzen op waardoor hij zich ook snel ontwikkelt. Soms gaat dit haar allemaal te snel en is hij eerder aan nieuwe dingen toe dan zij zelf. Wanneer er strijd is praten zij het	Zij vindt dat een goede ouder tijd en ruimte heeft voor zijn kind. Laat zijn kind ontwikkelen door de zingen zelf uit te vinden en te ontdekken. Een goede ouder geeft liefde, zorg en grenzen aan haar

	kunnen voorstellen! Dat haar leven er zo anders uit zou zien had ze niet verwacht. Zij ervaart meer berusting in haar carrière, zij vervult niet haar droombaan, maar is blij met een vaste, leuke baan dichtbij huis. Bij een peuter had zij zich niet zoveel voorgesteld en liep daarom hard tegen de feiten aan. Zij heeft dit ervaren als erg pittig omdat er veel strijd was. Zij moest voor van alles regels bedenken waar zij nooit over na had gedacht. Doordat haar zoon vaak grenzen opzocht, moest zij deze verleggen en duidelijk stellen. Soms voelde zij zich net een politieagent. Anderzijds zorgt een peuter altijd voor reuring en gezelligheid in huis. Samen spelen en de wereld opnieuw ontdekken door de ogen van een peuter.		achteraf altijd uit. Beide zijn zij vrij temperamentvol: in ruzie maken, maar ook in het goedmaken.	kind. Durft te leren van de gemaakte fouten en praat ruzies uit. Daarnaast heeft een goede ouder ook tijd en ruimte voor zichzelf. Zorgt dat zij haar energie kan opbouwen door niet alleen maar met het ouderschap bezig te zijn. Voor haar is dat bezig zijn in de tuin, afspreken met vriendinnen, werken en creatief bezig zijn. Ook vindt zij dat een goede ouder tijd en ruimte maakt voor haar partner. Daarom hebben zij een oppas gezocht, zodat zij minstens 1x per maand alleen met zijn tweeën zijn. Zij geeft zichzelf en haar partner een 8. Zij genieten, strijden, spelen, leven, zorgen en leren dagelijks.
M3	Zij zag er van tevoren een beetje tegenop om moeder te worden: slapeloze nachten, vroeg opstaan, niet	Wanneer zij het even niet meer weet dan vraagt zij hulp aan haar vriendinnen. Soms gewoon om een ervaring, maar ook wanneer zij vragen	Zij ervaart de stoute dingen die hij doet eigenlijk nog als heel onschuldig. Het is vaak iets dat hij op dat moment graag wil, zij wordt dan	Hij heeft twee hele verschillende ouders, zij denk dat dat soms verwarrend kan zijn, maar dat hij er vooral veel aan heeft. Zij verteld

	meer de vrijheid om te gaan en te staan waar zij wil. Op de peuterfase had zij zich wel verheugd: ondeugd, eigenwijs, de wereld aan het ontdekken en zelfstandig worden. Samen op pad en leuke dingen doen, de leuke uitspraken van peuters. Die verwachtingen zijn ook uitgekomen. Een klein mensje dat graag doet wat hij wil, al heeft hij zijn ouders ook nog hard nodig. Zij geniet ontzettend van de leuke momenten. Wat haar tegenvalt zijn de driftbuien. Zij had verwacht dat zij hier beter mee om zou gaan, maar vooral haar eigen gevoelens zoals ongeduldig, boos, maar ook haar liefde voor hem maken het soms moeilijk om te bepalen hoe zij daarmee om moet gaan.	heeft over het gedrag van haar zoon. Ook zoekt zij het e.e.a. op internet op. Zij en haar partner denken vaak heel anders over opvoeden. Zij bespreekt veel en haar partner is van de snelle en korte aanpak. Familie en vrienden passen graag op waardoor zij nog geen oppas nodig hebben gehad. Nu hij wat ouder is kan hij vaak mee naar afspraken.	boos en zegt dat het niet mag. Vaker gooit hij met dingen uit boosheid of frustratie. Tegenwoordig hebben zij een gooibak, een bak met spullen waarmee hij heeft gegooid. Met die spullen mag niet worden gespeeld tot de bak wordt leeggehaald. Wanneer hij gewaarschuwd is en het toch doet dan wordt hij in de hoek gezet en huilt tot hij rustig is. Wanneer zij ziet dat hij het ergens moeilijk mee heeft en gefrustreerd raakt dan pakt zij hem gewoon vast tot hij rustig is en legt daarna uit dat hij om hulp kan vragen.	vooraf wat er gaat gebeuren en is veel geduldiger. Zij vindt dat zij het als ouder beide heel goed doen, ieder op zijn eigen manier waardoor hij een complete, gevarieerde opvoeding krijgt. Zij ziet door haar werk veel verschillende ouders, de één doet het beter dan de ander. Door haar pedagogische opleiding dacht zij altijd dat zij het beter wist, maar zij heeft nu geleerd als ouder dat het heel moeilijk is om een kind op te voeden. Zij ervaart het als ingewikkeld, is soms onzeker en weet nooit wanneer ze het goed doet terwijl ze heft beste wil voor haar kind. Daarom vindt zij dat je het als ouders nooit verkeerd kunt doen, zolang je het maar met goede bedoelingen en liefde doet. In het begin heeft zij zoveel commentaar gekregen, hierdoor heeft zij geleerd dat je als ouders je kind het beste kent.
Moeder en dochter ↓				
M4	Zij had niet verwacht dat ze zo vaak 'mama' zou horen. Mama dit, mama dat, mama kijk, mama alleen doen, mama	Soms vraagt ze zich af of de methode/aanpak die zij op dat moment gebruikt wel goed is of dat het niet milder of juist harder moet.	Haar dochter is eigenlijk zelden stout. Weleens wat onenigheid met haar broer, maar dat hoort erbij. Wanneer zij het gedrag van haar	Zij denkt dat haar dochter het belangrijk vindt dat haar ouders opmerken wat ze wil en dat zij dan ook haar zin krijgt. Zij vindt zelf dat

	kom hier, mama jij ook? Ze heeft het eens geturfd, 74 keer in een halfuur. Wat zij voor haar kinderen voelt is niet te beschrijven, ze zijn alles voor haar, zij heeft alles voor hen over en ze geniet van elk moment. Ze vraagt zich af of dit nog steeds zo is als ze ouder worden. Wanneer ze moe is heeft ze wat minder geduld. Vroeger dacht zij bij ouderschap aan twee spelende kinderen en moeder met een kopje thee, zo was dit toen zij zelf klein was. Zelf speelt zij veel meer met haar kinderen. Verder is het wel zoals zij zich het had voorgesteld, erg druk. Zij en haar partner zijn veel tijd kwijt aan aankleden, opruimen, eten maken, naar bed brengen enz. Ze zijn veel tijd kwijt aan de verzorging, maar dat vindt zij helemaal niet erg.	Zij denkt dat het verschilt per situatie, maar vraagt zich tegelijkertijd af of dit dan weer niet onduidelijk voor de kinderen is. Zij ervaart veel steun (en gezelligheid) aan een fijne WhatsAppgroep met vijf andere moeders met een peuter in dezelfde leeftijd. Zij hebben elkaar ontmoet tijdens de 'baby-in-beeld-cursus' van het CJG. Daarnaast vraagt zij ook weleens advies aan de crèche, aan haar moeder of schoonmoeder. Voorheen belde zij ook regelmatig met het CJG, dat is nu al even geleden.	dochter begrijpt bijvoorbeeld omdat ze moe is dan blijft zij altijd rustig. Wanneer zij haar gedrag niet begrijpt, heeft zij minder geduld.	een goede ouder zijn kinderen zelf laat ontdekken en hulp biedt wanneer hierom gevraagd wordt of wanneer dat nodig is qua veiligheid. Verder zorgt een ouder voor een goede basis: gezond eten, kleding, onderdak. Ook vindt zij het belangrijk dat een goede ouder aandacht voor zijn kind heeft en laat zien dat hij/zij trots is op zijn kind. Zij geeft zichzelf een 8. Zij is tevreden en denkt dat haar kinderen dat ook zijn. Zij doet alles voor ze en regelt alles wat je maar kan bedenken daaromheen.
M5	Haar verwachtingen waren rooskleuriger dan het in werkelijk is. Zij heeft een	Over de opvoeding praat zij met haar moeder, kennissen, de 'mama-groep', vrienden en collega's, de leidster van de	Wanneer haar dochter ondeugend is, vindt ze dat vervelend, maar blijft vervolgens rustig. Ze legt haar dochter uit waarom	Zij denkt dat haar dochter het belangrijk vindt dat haar ouders altijd beschikbaar of in de buurt zijn. Haar zelf dingen laten doen

	opleiding pedagogiek afgerond, maar in het dagelijks leven is het toch net anders. Zij had verwacht dat zij het moederschap wel direct aankon, maar daar heeft ze zich in vergist. Zij heeft een baby en een peuter tegelijkertijd als erg pittig ervaren. Haar dochter is het tweede kind dus zij wist al wat zij van een peuter kon verwacht, toch is zij net wat heftiger dan haar oudere broer. Haar dochter kan erg boos worden en hard gillen. Zij ziet het dan als taak om rustig te blijven tot het over is. Verder zijn alle verwachtingen die zij over een peuter had uitgekomen. Hierdoor is zij ook niet zo verbaasd over hun gedrag, natuurlijk is het wel vermoeiend die ontdekkingsfase.	peuterspeelzaal, gastouder, andere ouders en uiteraard met haar partner. Over de opvoeding van haar dochter heeft ze verder geen vragen. Wel over het boze gedrag van zijn zoon, hiervoor zijn zij naar een GZ-psycholoog geweest.	iets niet kan/mag. Wanneer haar dochter stout is, pakt ze streng haar hand en zegt dat dat niet mag. Vervolgens zegt haar dochter 'sorry' en probeert ze haar snel af te leiden om haar uit de situatie te halen.	en haar bijstaan wanneer dat nodig is. Ouders moeten geduldig zijn. Bovenal wil een peuter zich geliefd en belangrijk voelen. Ingaan op hetgeen wat een peuter zegt en doet. Zelf vindt zij het belangrijk dat een goede ouder blijft reflecteren op het eigen handelen, het gaat namelijk niet altijd zoals je had gewild. Verder denkt zij dat het belangrijk is om geduld te hebben, je geduld wordt regelmatig op de proef gesteld, maar als je geduld hebt dan heb je blijde kinderen. Zij geeft zichzelf een 8 omdat zij beschikt over een reflecterend vermogen. Het gaat echt niet altijd goed, maar zij weet hoe ze het graag zou willen en daar zet zij nog altijd stappen in.
M6	Zij had verwacht dat het erg leuk zou zijn om moeder te zijn, maar het is nog veel leuker dan ze dacht. Ze hield altijd al veel van haar	Zij ervaart steun vanuit een WhatsAppgroep die zij heeft met drie vriendinnen van zwangerschapsgym. Zij vindt het fijn om ervaringen met elkaar te delen en	Haar dochter heeft regelmatig momenten dat zij niet goed luistert omdat ze dan bijv. moe is. Wanneer haar dochter echt stout is dan wordt zij boos en geeft	Zij denkt dat een peuter het belangrijk vindt om gezien te worden door zijn ouders en dat ouders er zijn. Samen activiteiten ondernemen. Daarnaast is het

	oppaskinderen, maar van haar eigen dochter houdt ze nog veel meer. Haar dochter is zo belangrijk in haar leven en kan haar niet meer missen. Wanneer haar dochter bij opa en oma gaat logeren dan is zij daarna blij om haar weer te zien. Het is voor haar vooral genieten. Alle kleine dingen worden bijzonder met een peuter om je heen. Al zijn sommige dingen wel lastiger met een peuter, zoals het huishouden, winkelen, zij heeft minder tijd voor zichzelf en spontane acties.	te herkennen. Verder leest zij informatie uit het tijdschrift Ouders van Nu, of via de nieuwsbrief die zij per mail ontvangt. Verder heeft zij veel programma's gezien en heeft zij twee boeken gelezen van Jo Frost, waar zij veel van heeft geleerd. Ook zoekt zij weleens informatie op in het CJG-boekje. Zij ervaarde veel steun van haar partner, familie, vriendinnen en burens tijdens haar tweede (zwaardere) zwangerschap, zij paste dan op haar dochter.	haar een waarschuwing. Wanneer haar dochter dan door blijft gaan, moet ze voor straf 2 minuten op het strafstoeltje zitten. Hier wordt zij zelf boos of verdrietig van. Soms schaamt zij zich zelfs een beetje in het bijzijn van andere mensen. Ze kan ook schrikken of bang zijn dat er iets met haar dochter gebeurt bijv. wanneer zij niet luistert in het verkeer.	belangrijk dat een peuter de vrijheid krijgt om zich te ontwikkelen, maar tegelijkertijd duidelijk grenzen krijgt van wat wel en niet mag. Bij het stellen van grenzen niet alleen zeggen of iets wel of niet mag, maar ook wordt benoemd waarom dat zo is. Verder is het voor een peuter belangrijk dat zij complimentjes krijgt zodat zij zelfvertrouwen krijgt. Zij vindt zelf dat een goede ouder, liefde en aandacht aan haar kind geeft. Het kind serieus neemt en zich probeert te verplaatsen in haar. Verder het kind nodig geeft wat het nodig heeft om zich goed te ontwikkelen: kleding, speelgoed, uitdaging, liefde, aandacht, grenzen enz. Op dit moment geeft zij zichzelf een 9.
--	--	--	--	--

5. Conceptueel model 2

	Verwachting	Ervaring	Rollen	Sociaal Netwerk	Behoefte	Competenties
V 1	Hij had verwacht dat hij een betrokken vader zou worden met een positieve instelling. Geen fulltime werknemer, maar genoeg tijd doorbrengen met zijn gezin en daarvan genieten.	De grootste verandering in zijn leven is dat hij minder is gaan werken sinds de geboorte van zijn kind. Zoekt veel informatie op en dat ziet zijn omgeving ook. Vrienden en collega's vragen hem geregeld om advies over het opvoeden. Hij heeft geleerd dat je beter weg kunt blijven van online forums omdat daar vaak de horrorverhalen te lezen zijn. Hij adviseert dan ook een goed boek, het CJG en cursussen zoals 'Stevig Ouderschap'.	Hij vervult de rol van werknemer, al is deze rol wel in grootte afgenomen sinds de geboorte van zijn kind. Op zijn werk doet hij veel onderzoek om erachter te komen wat werkt of ergens een oplossing voor vinden. Dit ziet hij ook terug in de rol van het vaderschap. De rol van vader zijn staat vrij centraal in zijn leven. De andere rollen die hij vervult staan ook veelal in het teken van de kinderen. Hij vervult de rol van familielid zoals zoon en broer. Daarnaast vervult hij ook nog de rol van vriend, maar heeft hij voornamelijk vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd als zijn kinderen. Ook vervult hij de rol van collega op het werk waar hij ook	Hij ervaart de meeste steun vanuit zijn vrouw. Zijn netwerk bestaat voornamelijk uit familie en vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd.	Hij vervult samen met zijn vrouw hun behoefte aan kennis en ondersteuning door zelf de literatuur in te duiken. Bij zijn eerste kind was het af en toe een beetje experimenteren en uitproberen en dat ging bij het tweede kind bijvoorbeeld in een keer goed. Hij had niet beter voorbereid kunnen worden, want vooraf had hij er nog geen beeld bij. Per fase is hij voorbereid door o.a. de dame van stevig ouderschap, dat heeft hij als prettig ervaren. Het is moeilijk voor te bereiden zonder situationele ervaring, eerst meemaken en daarop inspelen. Bovendien is elk kind anders.	Zijn rol als brononderzoeker wil hij graag ook overbrengen op zijn kinderen. Hij probeert het niet te veel voor hen in te vullen, maar hen te ondersteunen om zelf op onderzoek uit te gaan en zelfstandig te worden. Wanneer zij tegen een probleem in de opvoeding aanlopen probeert hij dit samen met zijn vrouw (eventueel andere ondersteuning) op te lossen.

			wordt gezien als een toegewijde vader.			
V 4	Hij verwachtte zijn kinderen veel te kunnen leren en samen te ontdekken door aan te sluiten om hun belevingswereld. Hij hoopte een geëmancipeerde vader te worden door alles rondom de kinderen en de opvoeding samen met zijn vrouw te doen.	De grootste verandering in zijn leven is minder tijd voor zichzelf.	Hij vervult de rol van werknemer, vader, partner, broer, zoon, vriend en hij is betrokken bij een kerkgemeenschap. In het bijzijn van zijn kinderen staat hij voornamelijk in zijn rol als vader. Wanneer hij met familie of vrienden afspraak zonder het bijzijn van zijn kinderen kan hij tijdelijk even afstand doen van zijn rol als vader.	Hij maakt gebruik van zijn sociale netwerk door gezamenlijke activiteiten te ondernemen met vriend/familie en kinderen. Zijn ouders en schoonouders passen vaak op en anders komt de oppas ook uit hun sociale netwerk.	Soms heeft hij wel de behoefte om zijn broer en vrienden wat vaker te zien. Of om bijvoorbeeld actief te zijn in een sportteam. Wanneer hij behoefte heeft aan informatie vindt hij het fijn om zijn ervaringen te delen met zijn familie en vrienden met kinderen in dezelfde leeftijd. Hij vindt dat je als ouder veel informatie nodig hebt, maar dat je pas behoefte aan deze informatie hebt wanneer je in de juiste fase zit. Wel vindt hij dat je bewust voor kinderen moet kiezen omdat je zeker in de eerste jaren veel van jezelf op zult moeten geven.	Hij kan zijn geduld goed bewaren wat erg prettig is met jonge kinderen. Verder speelt hij veel met de kinderen. Het kan nog wel eens voorkomen dat hij over zich heen laat lopen, daarom zou hij wel wat assertiever willen zijn door soms strenger en duidelijker naar zijn kinderen te zijn.
V 5	Hij had weinig verwachting vooraf aan het ouderschap. Wel	De grootste verandering in zijn leven is minder tijd voor	Hij vervult de rol van vader, werknemer, familielid, vriend en teamlid in	Hij ervaart voldoende steun vanuit zijn sociale netwerk.	Hij heeft zich van tevoren wel ingelezen in folders van het JGT en ziekenhuizen. Ook heeft hij	Hij probeert zijn kinderen zo vrij mogelijk op te voeden. Wanneer zij

	verwachtte hij en niet al te strenge vader te worden die veel leuke dingen met zijn kinderen wou doen. Hij laat het over zich heenkomen.	zichzelf en zijn omgeving, verder is er weinig veranderd. Hij ervaart in het bijzijn van zijn familie en vrienden dat hij ook de rol van vader moet aannemen. Wanneer zijn kinderen er niet bij zijn, ervaart hij ontspanning door het ouderschap even naast zich neer te leggen.	een sport. In het bijzijn van zijn kinderen is de vaderrol het meest aanwezig. Wanneer hij zonder kinderen met familie en/of vrienden afsprekt kan hij de vaderrol ook tijdelijk naast zich neerleggen.	Deze steun versterkt zijn rol als vader door de adviezen die hij van hen krijgt. Deze steun ervaart hij voornamelijk van familie en vrienden met kinderen. De ouders en schoonouders passen voornamelijk op en komen dus ook uit zijn sociale netwerk. Hij geeft een voorkeur naar een oppas uit zijn sociale netwerk.	de benodigde spullen gekocht en zijn huis kindproof gemaakt. Verder heeft hij veel geleerd van de kraamhulp in de eerste week en heeft het daarna samen met zijn vrouw zelf opgepakt. Verder heeft hij zich nauwelijks voorbereid en heeft daar ook geen behoefte aan gehad. Hij heeft het op zich af laten komen en op het moment gekeken wat er nodig is. Toen zij ondersteuning nodig hadden i.v.m. voedingsproblemen zijn zij goed ondersteund door professionals.	wel te ver gaan, grijpt hij uiteraard in, maar dit ziet hij als laatste optie. Hij ziet zichzelf niet als een strenge vader die zijn kinderen continu corrigeert of waar niks van mag. Wat hij graag nog zou willen leren is om wat ondernemen der te zijn op het gebied van activiteiten bedenken.
V 6	Hij verwachtte een strenge doch rechtvaardige vader te worden.	De grootste verandering in zijn leven is minder vrije tijd voor zichzelf en elkaar. Minder spontaniteit omdat alles gepland moet worden.	Hij vervult de rol van vader, werknemer, partner, voetballer, broer en zoon. Verder is hij redelijk op zichzelf.	Zijn ouders en schoonouders helpen mee in de opvoeding, verder heeft hij weinig ondersteuning nodig en is hij tevreden.	Op het gebied van ondersteuning is ook tevreden hoe het nu gaat en heeft hij geen ondersteuning of informatie nodig. Wanneer hij vragen heeft kan hij terecht bij zijn familie en dat is voor hem	Hij is met name van de praktische en logistieke zaken. Daarnaast kan hij goed structuur aangeven wat zorgt voor rust binnen het gezin. Onderling hebben zij

		Daarnaast ervaart hij wel een goede verdeling binnen tussen hem en zijn partner.			voldoende.	een duidelijke planning en een heldere communicatie.
M 2	Zij had verwacht een zorgzame moeder te worden en zag zichzelf al helemaal zitten met een kopje thee om drie uur 's middags.	De grootste verandering in haar leven is minder vrije tijd, al is zij wel tevreden hoe haar leven momenteel is ingedeeld. Daarnaast heeft zij gemerkt dat zij rustiger is geworden als persoon, zij omschrijft het zelf als 'menselijker'.	Zij vervult de rol van moeder, werknemer, partner, dochter, leidinggevend en vriendin. Al geeft zij aan minder tijd te hebben voor haar omgeving, zij is tevreden met hoe zij de rollen in haar leven verdeeld heeft. De verhouding met haar ouders is sinds het moederschap gelijkwaardiger geworden.	Zij maakt veel gebruik van haar sociale netwerk. Haar ouders en schoonouders passen veel op. Ook haar nichtje en andere familieleden passen weleens op. Zij passen dan om beurten ook weer op de kinderen van haar broer.	Zij denkt niet dat ouderschap volledig is voor te bereiden. Er gebeurt zoveel. Iemand kan het je wel vertellen, maar je kunt het nog niet koppelen omdat je zelf nog geen ervaringen en gevoelens erbij hebt. Ieder kind en iedere situatie is weer anders. Wel heeft zij het fijn om per fase ongeveer te weten wat haar te wachten staat. Het boek 'Oei, oei, ik groei' was een fijne leidraad.	Zij is goed in een gezellige sfeer thuis creëren en behouden. Wanneer er ruzie is zorgt zij ervoor dat het wordt uitgepraat.
M 4	Zij verwachtte een vrije moeder te worden waar veel mogelijk is. Zo is zij zelf ook opgevoed en dit heeft zij als fijn	Zij ervaart het ouderschap als vrij heftig. Zij is continu bezig met van alles rondom de kinderen te regelen hierdoor is	Zij vervult de rol van moeder, werknemer, partner, sporter en huishoudster. Zij is blij dat zij werkt (even rust).	Zij ervaart voldoende steun vanuit haar sociale netwerk. De personen staan beschreven in de	Sinds de geboorte van haar kinderen en alle drukte die dit met zich mee heeft gebracht heeft zij behoefte aan ontspanning en rust. Zij is	Zij is goed in luisteren en begrip tonen tegenover haar kinderen. Zij probeert ze altijd te begrijp en tegemoet te komen waar

	ervaren en wil dit ook overbrengen op haar eigen kinderen. De verhalen die zij van andere ouders hoorde kon zij nog geen heldere verwachting van maken omdat zij er nog geen ervaring en of gevoel bij had om het aan te koppelen.	zij erg druk en voelt zich vaak uitgeput. De grootste verandering in haar leven is dat zij niet meer alleen voor zichzelf moet zorgen, maar nu ook de zorg draagt voor haar kinderen. Toch ervaart zij extreme geluk gevoelens en zou zij het moederschap voor geen goud willen opgeven.		resultaten vd brief.	dan ook erg blij om weer aan het werk te gaan. Ook zou zij graag meer tijd met haar partner doorbrengen. Zij vraagt zich af of andere ouders dit ook zo ervaren (behoefte aan bevestiging). De voorbereidende informatie ging eigenlijk het ene oor in en het andere er weer uit. Zij nam de informatie niet echt op. Zij heeft de verhalen van andere ouders aangenomen als 'het hoort erbij'.	dat mogelijk is. (Zij heeft een groot empathisch vermogen.) Soms ervaart zij weinig geduld te hebben en zou dit graag nog willen ontwikkelen.
M 6	Zij verwachtte een liefdevolle en zorgzame moeder te worden met veel tijd en aandacht voor haar kinderen. Zij had dan ook wel verwacht dat zij veel activiteiten zou ondernemen met haar kinderen.	De grootste verandering in haar leven is minder vrije tijd. Zeker met de tweede erbij heeft zij een pittig jaar achter de rug. Haar ervaring is dat peuters (in verhouding tot baby's) erg veel tijd	Zij vervult de rol van moeder, huishoudster, partner, vriendin, familielid en gastouder. Doordat zij werkt als gastouder is zij ook veel thuis met haar eigen kinderen. Zij vertoont hetzelfde gedrag gedurende haar werk als in haar moederrol.	Zij ervaart veel steun uit haar sociale netwerk. De personen staan beschreven in de resultaten vd brief.	Zij vindt het lastig om je ergens op voor te bereiden als je nog niet in die fase zit. Op het moment voorbereiden werkt voor haar het beste. Momenteel heeft zij geen ondersteuning nodig. Dit had zij wel toen haar kind niet goed at. In die periode had ze zich	Zij is een zorgzame moeder en dat zie je overal in terug. Toch zou zij soms wel eens wat meer geduld willen hebben.

		kosten. Je moet continu opletten en bent de hele dag door bezig om alles te organiseren.			wat minder voorbereid (folders niet goed gelezen). Verder heeft zij wel behoefte aan meer tijd voor zichzelf en zou zij graag meer tijd willen hebben voor haar partner en vriendinnen.	
--	--	--	--	--	---	--

	De brief
Algemeen	Voor de meeste ouders is het al een lange tijd geleden dat zij de brief hebben geschreven. Hierdoor weten zij vaak niet meer precies hoe de opbouw van de brief in elkaar stak en is het voor hen lastig om opbouwende feedback te geven.
V1	Hij vond het erg lastig om aan de brief toe te komen omdat je er echt even tijd voor moet vrijmaken. Wel vond hij het erg leuk om de brief te schrijven en om er weer even bij stil te staan wat hij ook al weer wilde van tevoren. Zijn tip is om te kijken of er bruikbare informatie is teruggekomen en een helder sjabloon op te stellen. Ook heeft hij een suggestie om ruimte open te laten om zelf vragen toe te voegen.
V4	Hij vond het schrijven van de brief erg leuk, maar het kostte hem ook erg veel tijd. Al met al is hij er vier uur mee bezig geweest. Tips en suggesties heeft hij al gegeven in de evaluerende mail vanuit het lectoraat.
V5	Hij vond het erg leuk om de brief te schrijven. Wel kan hij zich herinneren dat dezelfde vragen in meerdere vormen werden gesteld. Zijn suggestie is om een duidelijker overzicht van topics en vragen op te stellen zodat de ouders weten welke informatie zij kunnen geven.
V6	Hij heeft het schrijven van de brief erg dubbel ervaren. Aan de ene kant vond hij het erg leuk, maar anderzijds ook erg lastig om de juiste woorden te vinden en deze op papier te zetten. Dit zou kunnen komen omdat het voor hem niet altijd even duidelijk was wat er precies van hem verwacht werd op welke vragen hij antwoord moest geven.
M2	Zij kijkt positief terug op het schrijven van

	de brief, wel kan zij zich herinneren dat het erg veel tijd kostte om de brief te schrijven. Zij begon heel enthousiast, maar toen zij eenmaal een tweede kind had, had zij nog minder tijd hiervoor. Haar suggestie is dan ook om de brief minder lang op te stellen.
M4	Zij vond dat de brief uit te veel vragen bestond waardoor het erg lang duurde om hem te schrijven. Verder is het voor haar te lang geleden om tips of suggesties te kunnen geven behalve dan om de brief eerder te evalueren.
M6	Zij vond het erg leuk om de brief te schrijven omdat je even bewust na moest denken over bepaalde onderwerpen. Het voelt als lang geleden, maar dat valt volgens haar misschien wel weer mee. Ze heeft geen tips of suggesties.